rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 4, winter 2025

Broerstraat 5



In dit nummer:

Spraakmakende wetenschapsjournalistiek
Burgemeester Roelien Kamminga
Nieuwe batterijtechniek
Andere geschiedenis in het museum
Groningse taal en muziek

Élise Rouméas:
‘Een compromis kan de vertrouwensrelatie versterken’



FREIA groep | Comenius is verbonden aan Freia Groep

rijksuniversiteit groningen

Waar bewegen leiders naar wijsheid?

Wijs leiderschap vergt veel: zelfkennis en de moed ruimte te geven aan afwijkende meningen. Menig leider ontdekt daarbij onvermoede veerkracht.

Sinds 1996 begeleidt Comenius ervaren én startende executives bij het verdiepen van het eigen leiderschap. Samen verkennen we de 'andere kant van de medaille' en de samenhang der dingen. Zo groeien 'zijn en zelfvertrouwen': grondtonen van wijs leiderschap.

Van harte nodig ik CEO's, bestuurders, dga's, directeuren en toezichthouders uit toe te treden tot het internationale leiderschapsnetwerk van Comenius. Hier ontmoet je ondernemende mensen die verantwoordelijkheid durven nemen. Leiders met een open geest en een onderzoekende blik. Vrijdenkers die van elkaar willen leren en elkaar bevragen: *exploring wise leadership together*.

Pieter-Matthijs Gijsbers
Directeur Comenius leadership

Comenius' Green

Comenius verbreedt het portfolio met twee 'groene' leiderschapsprogramma's: *GrensWijzer* en *Wandeling*. Groen, omdat de natuur hierin een centraal ingrediënt vormt. De natuur als leermeester, als plaats van bezinning, als ecosysteem waarmee we ons op respectvolle wijze willen verbinden. Deze programma's zijn vergaand klimaatneutraal en ook in andere opzichten duurzaam.

Comenius' Green: *empowering sustainable leadership together*.

Comenius' GrensWijzer

Grenzen staan in het brandpunt van de aandacht. Ze worden op uiteenlopende terreinen overschreden – en daarom toenemend bewaakt, versterkt of verdedigd. Maar grenzen kunnen ook verschuiven of bewust worden opgerekt. Zeker in het persoonlijke leiderschap kan dat juist leiden tot vernieuwing, groei en verbinding. Wat betekent dit voor mens en maatschappij? Voor kunnen en weten? Voor vrijmoedig denken en onderzoeken? Voor wijs leiderschap in bestuur en bedrijfsleven?

Tijdens *GrensWijzer* verkennen deelnemers deze en andere leiderschapsdilemma's op inspirerende locaties in Groningen en Drenthe. Tegen de achtergrond van urgente (nationale) vraagstukken – zoals migratie en menselijke waardigheid, natuur en milieu, polarisatie, economie en macht – gaan zij in gesprek met deskundigen en elkaar.

GrensWijzer biedt ook ruimte voor reflectie op de innerlijke grenzen van leiderschap. De ander begrenzen of juist aanmoedigen en loslaten, vraagt om moed, zelfkennis en een 'inner freedom': het vermogen om onafhankelijk te zijn en met zelfvertrouwen richting te geven.

Start: 14 april 2026

Comenius' Wandeling

Loslaten, bezinnen, groeien en oogsten zijn rijke metaforen voor persoonlijke en professionele ontwikkeling. Zwervend door het Rijk van Nijmegen, over de Walk of Wisdom komen deelnemers aan de *Wandeling* tot nieuwe inzichten. Onverwachte ontmoetingen met het vreemde en het ongewone stimuleren tot verwondering en nieuwsgierigheid. Zo groeit een cesuur tussen wat was en wat gaat zijn – vanuit versterkt zelfvertrouwen en zelfrespect.

Start: 11 februari 2026

Exploring wise leadership together

comenius

REDACTIONEEL

REDACTIEB5@RUG.NL

Mijn laatste *Broerstraat 5*. Op naar het nieuwe jaar. Met een stabiel landsbestuur, een voorspoedige energietransitie en robuustere ecosystemen. Een utopie? Niet als je Groningse wetenschappers de ruimte geeft.
Een stabiel landsbestuur vergt dat politici de kunst van compromissen sluiten verstaan. Maar juist zij lijken dat steeds vaker te verwarren met 'zich compromitteren'. Een treurige misvatting. In dit Winternummer vertelt politiek filosoof Élise Rouméas over de kracht van het compromis. Daarmee kun je kloven overbruggen en werken aan onderling vertrouwen, vertelt ze.

En voor die voorspoedige energietransitie hebben we batterijen nodig. Zon en wind gedragen zich nou eenmaal anders dan gestaag omhoog gepompt gas, waarvoor je 60 jaar lang de kraan maar hoefde open te zetten. Tijdelijke energieopslag en een slimmer netgebruik is het devies. Aan dit toekomstscenario wordt hard gewerkt. Ook door Moniek Tromp, die met haar team nieuwe typen batterijen ontwikkelt die veel efficiënter en minder milieubelastend zijn dan de huidige. Een andere vrouwelijke hoogleraar, Kim Poldner, onderzoekt hoe Noord-Nederland kan laten zien dat economieën weer circulairder kunnen worden en ecosystemen robuuster.

Dat er in deze Broerstraat veel vrouwen staan, is overigens toeval, want we kiezen onze hoofdpersonen op de inhoud van hun verhaal. Aan wetenschapsjournalisten als Jelmer Mommers en Thomas Oudman de schone taak onderzoeksverhalen verder de wereld in te helpen en zo muren van weerstand, vooroordelen en onbegrip te slechten. Zodat politici en burgers wetenschap op haar waarde kunnen blijven schatten.

Een schoner, veiliger en vrediger Nieuwjaar gewenst!
Fenneke Colstee-Wieringa, hoofdredacteur

COVER: ÉLISE ROUMÉAS, POLITIEK FILOSOOF AAN DE CAMPUS FRYSLÂN

INHOUD

REYER BOXEM

4
Van rebelse atheïst naar compromissen-specialist
Politiek filosoof Élise Rouméas onderzoekt de waarde van het compromis.

6
Column rector magnificus

7
Alumnus in het buitenland
Florence Naduk in Oeganda

8
Spraakmakende wetenschaps-journalistiek, maar wel gedegen
Jelmer Mommers en Thomas Oudman van *de Correspondent* over hun maatschappelijke rol

10
Alumnus schrijft boek



11
Ain Wondre Stad
Roelien Kamminga, burgemeester van Groningen

12
Geschiedenis dichterbij brengen
Bijzonder hoogleraar Valika Smeulders wil in het (Rijks)museum tonen 'wat je niet ziet, maar er wel was'.



14
Vaart maken met de nieuwe batterij
Geen energietransitie zonder nieuwe typen batterijen

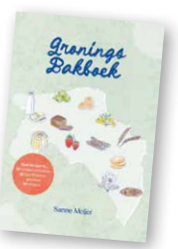


16
Foto Georgina Steytler
Tentoonstelling Wildlife Photographer of the Year in Groningen

18
Hoe muziek het Gronings helpt opleven
Aurélie Joubert onderzoekt de rol van dialecten en kleine talen in een gemeenschap.



20
Dertig dagen bakken
Het Gronings bakboek koppelt recepten aan dertig bijzondere dagen in het jaar.



22
'Regeneratie begint waar moed en verbeeldingskracht samenkomen'
Kim Poldner, hoogleraar Regionale en Circulaire Economische Ontwikkeling, richt zich vooral op Noord-Nederland.



24
Leren over stress met Medea
Leraar van het Jaar gebruikt de Grieken om leerlingen om te leren gaan met grote emoties.

25
Menopauze is meer dan alleen moeilijk
Hoezo is de menopauze een medisch probleem?

26
Alumni Actief en Agenda

27
25 jaar Eric Bleumink Fellowship
EBF-beursstudent van het eerste uur Masud Reza doet in Bangladesh onderzoek naar hiv/aids.

30
Varia en **Colofon**

32
Alumni Achteraf
biologie



Van rebelse atheïst naar

compromissen specialist

Het grote thema van politiek filosoof **Élise Rouméas** is ‘het compromis’. Een belangrijke rol speelt haar jeugd in een religieuze gemeenschap in de Jura. Ze onderzoekt het politieke compromis, oftewel de ‘dans van concessies’. Wat is de waarde daarvan? Met het antwoord kunnen hedendaagse politici hun voordeel doen.

JURGEN TIEKSTRA REYER BOXEM

WWW.RUG.NL/STAFF/E.ROUMEAS

‘Ik heb al jong moeten leren compromissen te sluiten’, zegt Élise Rouméas, met de haar kenmerkende gulle lach. De Franse politiek filosofe, verbonden aan Campus Fryslân van de RUG, groeide op in een gezin met acht kinderen in het berggebied Jura. Daar aan de grens met Zwitserland was ze dooplid van de Vergadering der Gelovigen, een religieuze gemeenschap die ze al jong achter zich liet. Het zijn biografische feiten die haar niet alleen persoonlijk beïnvloeden, maar ook als politiek denker die van het thema ‘compromis’ tot nu toe haar levenswerk maakt.

Obscure interreligieuze denkers

Rouméas liet de Jura achter zich om op haar achttiende aan de Parijse universiteit Science Po te studeren. ‘Als een master-student voelde ik de behoefte om na te denken over hoe je in gesprek kunt zijn met mensen met wie je het heftig oneens bent. Want er bestond echt een kloof tussen mij en mijn familie.’ Ze wierp zich op religieus pluralisme, en verdiepte zich in de werken van obscure interreligieuze denkers als de Spaanse katholieke priester Raimon Panikkar.

Maar aangekomen in haar promotietraject begon dit denken over een interreligieuze dialoog haar toenemend tegen te staan. ‘Ik begon me te ergeren aan de pleitbezorgers van de interreligieuze dialoog, want ze waren volgens mij, hoe zal ik het zeggen?, soms wat naïef,’ zegt ze. ‘Die denkers benadrukten de gemeenschappelijke deler, de religieuze harmonie, en de eenheid in het geloof. Dat klonk erg progressief en liberaal, maar is niet representatief voor hoe de wereld werkelijk is. De religieuze gemeenschap die ikzelf kende, was niet geïnteresseerd in een religieuze dialoog. Ze was geïnteresseerd in bekering. De bekering van moslims, de bekering van joden.’

Rebelse atheïst

Dat klinkt alsof ze op dat moment de hoop ook opgaf de kloof tussen haar en haar religieuze familie in de Jura te overbruggen.

In 2006 verliet **Élise Rouméas** de Jura om in Parijs te gaan studeren. Als student en promovendus maakte ze graag gebruik van uitwisselingsprogramma’s en verbleef ze een jaar op de John Hopkins University en daarna op Yale Universiteit; beiden aan de Amerikaanse oostkust. Ook ging ze een jaar naar de universiteit van Heidelberg. Ze wilde Duits leren in de stad waar de grote filosofe Hannah Arendt ooit gewoond heeft, na het einde van haar affaire met die andere grote filosoof: Martin Heidegger. Romantisch, vond Rouméas.

‘Een compromis kan de relatie van vertrouwen tussen twee partijen sterker maken’

‘Misschien vertel ik het te snel’, reageert ze. ‘Mijn onderzoek heeft me erg geholpen om een relatie van vertrouwen en respect met mijn familie te herstellen. Het was een transformatief proces. Toen ik op mijn achttiende vertrok, was ik een rebelse atheïst. Ik zag mijn familieleden als religieuze fundamentalisten, waardoor we niet meer vredig met elkaar konden praten. Al luisterend naar de pleitbezorgers van de interreligieuze dialoog, maakte ik mijzelf een meer pluralistische denkwijze eigen, en kwam ik meer open te staan voor religieuze ervaringen. Het is ons daarna gelukt om met elkaar een prachtige nieuwe, betekenisvolle relatie te ontwikkelen.’

Compromisonderzoek

Desondanks verruilde ze als filosofisch onderzoeker het religieuze voor het politieke. ‘Ik begon me bezig te houden met het ‘compromis’ als een vorm van besluitvorming en een oplossing voor conflicten. Mijn vraag als PhD-student was: wat maakt het sluiten van compromissen waardevol? Want we kunnen ook besluiten nemen door te stemmen, te overleggen, of door het over te laten aan een autoritaire derde partij. Ik heb een dissertatie van 500 pagina’s geschreven, alleen maar om die vraag te beantwoorden. En dat in het Frans.’ Ze lacht. ‘Niemand heeft het ooit gelezen.’

Wederzijdse opoffering

‘Als mensen hebben we een ambivalente relatie met het compromis. Aan de ene kant begrijpen we dat compromissen noodzakelijk zijn om samen te leven. Ik weet zeker dat ook jij vaak compromissen moet sluiten met je partner, of met je familie. Dat doe ik ook. Tegelijkertijd zien we een compromis als iets gênants, alsof je jezelf compromitteert. Een compromis sluiten is een verlies-verlies-situatie. Bij een compromis doen twee partijen een concessie, en dus verliezen ze beiden iets dat voor hun van waarde is om een overeenstemming te krijgen. Hierdoor blijven ze beiden ietwat teleurgesteld achter. Het sluiten van een compromis wordt gekenmerkt door een wederzijdse opoffering. “Ik offer iets op, jij offert iets op, en zo gaat het heen en weer, als een dans van concessies, en dankzij kleine aanpassingen bereiken we een evenwicht. En dat is de overeenstemming.”’

Vertrouwen

Een compromis begint en eindigt met vertrouwen. ‘De deugd van een compromis is dat het de relatie van vertrouwen tussen twee partijen sterker kan maken. Maar om dat punt te bereiken moet je wel het vermogen hebben vanuit andermans perspectief te kijken. Zit je vol vijandschap tegenover je

VERVOLG OP PAGINA 6 >

VERVOLG VAN PAGINA 5

opponent, dan zal je voluit voor je eigen voordeel gaan. In een sterk gepolariseerde context is het compromis daarom erg kwetsbaar en moeilijk te bereiken.'

Politieke partijen

Als politiek denker buigt Rouméas zich over de vraag hoe het sluiten van een compromis geruggesteund kan worden. De ene democratische staatsinrichting leent zich namelijk beter voor het compromis dan de andere: vergelijk het tweepartijenstelsel in de Verenigde Staten met de evenredige vertegenwoordiging in Nederland waar het bouwen van een coalitie de kwintessens is.
De schaduwzijde is dat politieke partijen kritiek kunnen verwachten als ze tijdens coalitieonderhandelingen 'te veel' inleveren. 'Dat is typisch voor de ambivalente kijk op het compromis', reageert Rouméas. 'Aan de ene kant worden compromissen gezien als een noodzakelijk onderdeel van democratische politiek, zelfs als waardevol. Aan de andere kant worden mensen die compromissen sluiten gezien als zwakke figuren met een gebrek aan integriteit. In het abstracte worden compromissen gekoesterd, maar in de praktijk worden ze veracht. Dat geldt niet alleen in Nederland.'

Deliberatieve platvormen

Samen met collega Anna Mikhaylovskaya onderzoekt ze ook digitale democratische platformen, zoals LiquidFeedback. 'Dit zijn deliberatieve platformen waarvoor burgers uitgenodigd worden te discussiëren over beleidsadviezen', verelt Rouméas. 'De PhD-student en ik denken na over hoe de opzet van zo'n platform kan helpen bij het sluiten van compromissen, bijvoorbeeld door compromis-scenario's te schetsen die burgers kunnen bekijken.'
In de Spaanse hoofdstad Madrid heeft de gemeenteraad het platform Decide Madrid opgericht, dat burgers budgettaire keuzes laat maken. Een vergelijkbare proef met 'participatieve budgettering' heeft gedraaid in de Groningse Oosterparkwijk, waar Élise Rouméas ook zelf woont. 'Dit wordt digitale democratie genoemd.'

Een conflictoplosser

'Ik word nooit zat van dit onderwerp', zegt de Franse filosofe. 'Ik denk dat het komt doordat ik zelf een conflictoplosser ben. Het blijft voor mij een erg persoonlijk onderwerp. De laatste 3,5 jaar werk ik op de Campus Fryslân als leidinggevende. Ik ben directeur van het bachelorprogramma Global Responsibility and Leadership geweest, ik ben het hoofd ad interim van het departement geweest. Compromissen zijn dagelijkse praktijk voor mij.'



FOTO REYER BOXEM

DE KOERS VAN SCHERPEN

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Kerstcadeau? Een nieuwe wind!

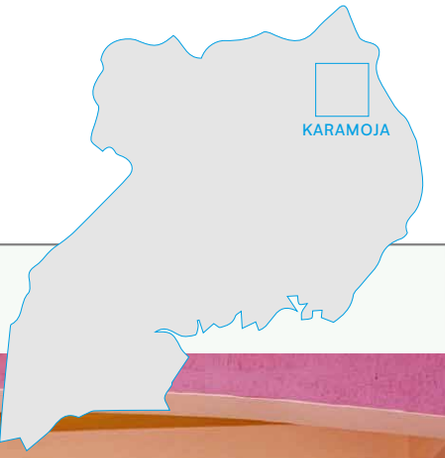
Een stabiele regering die de problemen gaat oplossen. Wat zou dat een fantastisch cadeau voor onder de kerstboom zijn. De formatie is nog maar net begonnen maar ik reken op een nieuwe wind met een regeringsploeg die gaat investeren in innovatie, wetenschap en hoger onderwijs en brute bezuinigingen achterwege laat.

Een ander kerstcadeautje dat ik graag zou uitpakken is een einde aan de doorgeschoten internationaliseringsdiscussie. Om de projecten in het kader van *Nij Begun* van de grond te krijgen hebben we al die jonge talenten hard nodig, waar ze ook vandaan komen. Dat onze studenten – nationaal en internationaal – een betaalbaar dak boven hun hoofd nodig hebben, spreekt voor zich. Als het komende kabinet onnodige woonregels afschaft, zou dat al heel veel schelen.

Ik hoop ook dat deze ploeg ons laat doen waar we goed in zijn. Bijvoorbeeld in de geplande, energiezuinige AI-fabriek hier in Groningen, die ervoor moet zorgen dat we digitaal onafhankelijk worden. De ontwikkelingen gaan razendsnel, maar AI is nog lang niet perfect. Ik vind het zelf een leuke uitdaging om chatbots die onzinnige antwoorden geven uit te dagen, totdat ze het opgeven. Meer dan eens gelukt. Dat zoveel mensen volledig vertrouwen op de antwoorden van chatbots, zoals voor de verkiezingen, is natuurlijk problematisch. En wat betekent de snelle AI-ontwikkeling voor ons onderwijs, voor onze cognitieve en creatieve vaardigheden? Juist daarom moeten we investeren in multidisciplinair onderzoek naar bijvoorbeeld algoritmes, cybersecurity, digitale geletterdheid en de ontwikkeling van traceerbare, verantwoordelijke AI-toepassingen. Dat willen we niet alleen vanuit technisch perspectief doen, maar samen met onderzoekers en studenten van ál onze faculteiten.

Nederland is een land van coalities en compromissen. Ook daar valt veel over te zeggen: lees maar het politiek filosofische openingsverhaal over compromissen. Ik weet dus best dat een nieuw kabinet niet al onze wensen zal vervullen. Toch heb ik hoop. Een goede onderzoeker gaat mee met de tijd. Wie had twintig jaar geleden kunnen bedenken hoe groot AI zou worden? Of hoeveel ons onderzoek naar andere batterijtechnieken kan betekenen voor de energietransitie? Kansen blijven komen en als universiteit staan wij klaar om op de volgende trein naar de toekomst te springen. Met die opwekkende gedachte wens ik jullie allemaal alvast een sprankelend nieuwjaar.

Jacquelien Scherpen rector magnificus



BERT NIJMEIJER

WWW.MATANYGIRLS.ORG

BUITENLAND

Het is verkiezingstijd in Oeganda, zegt RUG-alumna Florence Naduk (sociologie 1999) via de beeldtelefoon. Ze hoopt dat haar favoriete kandidaat, zittend president Yoweri Museveni, aan de macht sinds 1986, wint. Pas sinds diens aantreden is er aandacht voor Karamoja, zegt ze, de arme, voorheen verwaarloosde regio in Noordoost-Oeganda, waar Naduk *principal director* is van een vakschool voor meisjes en jonge vrouwen.

Het was de First Lady zelf, Janet Museveni, minister van Karamojazaken van 2010 tot 2017 en tegenwoordig minister van Onderwijs en Sport, die Naduk in 2009 belde: Florence, *my girl, come back home. Karamoja needs you.* Naduk had een aanstelling bij sociologie op de RUG, een Nederlandse ex-man en drie half-Nederlandse kinderen. Maar ze ging. ‘Ik verlangde ernaar terug te gaan, me nuttig te maken voor mijn eigen volk.’

Haar Matany Girls Vocational School in Karamoja is wat je in het Nederlands een mbo zou noemen. Meisjes en jonge vrouwen, *school drop-outs* en jonge moeders, krijgen les in kleermakerswerk, koken, bakken, horeca, toerisme en het kappersvak, vaardigheden waarmee ze een bestaan kunnen opbouwen. Iedereen is welkom. De school redde een paar meisjes van een bar bestaan als kinderarbeider in de goudmijnen.

Naduk, nu 67, was zelf ooit het eerste meisje uit haar dorp dat ging studeren. De enige andere studente aan de universiteit in de hoofdstad Kampala werd later ambassadeur in Italië. Naduk leerde een Nederlandse missionaris kennen, trouwde, woonde vijf jaar in Kenya, kreeg drie kinderen, waarna ze in 1990 naar Nederland verhuisde, Nederlands leerde in twee jaar, studeerde, werkte en scheidde van haar man, voor het moederland haar in 2009 riep.

Op het traditionele platteland van Karamajo gaat de aandacht naar jongens, zegt ze, die worden beschouwd als de toekomstige sterke schouders die de familielast hopelijk kunnen gaan dragen. Dat, terwijl meisjes veelal een stabielere factor in het gezinsleven zijn, het eigenlijke cement van de familie. Investeren in hun toekomst is investeren in de toekomst van Karamajo.



FLORENCE NADUK

‘Dan zie je dat de wereld van ons allemaal is’

Veel meisjes gaan maar een paar jaar naar school. Hun ouders besteden het onderwijsgeld liever aan hun broers, als ze dat al kunnen betalen. Als ze zwanger worden, vaak al op tienerleeftijd, is de schoolcarrière helemaal afgelopen. Behalve in praktische vakken krijgen de leerlingen op Matany les in ondernemerschap en assertiviteit. ‘Dat ze uit hun schulp kruipen, zelfvertrouwen krijgen: wij zijn niet niks, we kunnen voor onszelf zorgen.’

Onderwijs verandert alles. ‘De vrouwen worden onafhankelijk. Ze kunnen hun eigen geld verdienen. We hebben nu vier oud-leerlingen aan het werk die bij ons schooluniformen maken. Ze hebben net hun eerste loon gekregen. Dat is zo fijn. Ze gaan trots naar huis, dragen wat bij aan hun familie. We willen ze laten zien dat het mogelijk is, dat het oké is om naar school te gaan en te werken.’

Omdat de families van de meisjes het schoolgeld vaak niet kunnen betalen, is de financiering van de school een constante uitdaging. Naduk heeft een netwerk van sponsoren, waartoe ze ook de Tour de France mag rekenen. En ze wordt gesponsord door Kara-Tunga, het reisbureau van haar zoon, dat avontuurlijke fiets- en voetvakanties aanbiedt in Karamoja, Oeganda’s ‘verborgen parel’.

Ze heeft in Groningen geleerd om *out of the box* te denken, zegt ze. ‘Verder te kijken dan het klaslokaal. Dan zie je dat de wereld van ons allemaal is, wij bij elkaar horen, elkaar kunnen helpen. Dat besef is het sterkste gereedschap dat ik heb.’



FOTO BEBE BLANCO AGTERBERG / DE CORRESPONDENT

Thomas Oudman (l) en Jelmer Mommers (r) op de redactie van *De Correspondent*

NIENKE BEINTEMA | JOURNALISTIEK | WWW.DECORRESPONDENT.NL

Spraakmakende wetenschapsjournalistiek, maar wel gedegen

RUG-alumni **Jelmer Mommers** en **Thomas Oudman** schrijven allebei al jaren voor *De Correspondent*. In november wonnen ze samen een internationale prijs voor hun artikel over 'klimaatkantelpunten'. Waarom is dat type journalistiek zo belangrijk?

Onafhankelijk, maatschappelijk relevant, diepgravend en toch lekker leesbaar. En vooral: 'voorbij de waan van de dag'. Dat zijn zo'n beetje de kernwaarden van *De Correspondent,* het journalistieke platform dat in 2013 werd opgericht op initiatief van journalist Rob Wijnberg. Twaalf jaar later is het platform uitgegroeid tot een begrip, met ruim 62 duizend betalende leden en een eigen boekenuitgeverij.

De meeste titels zijn meteen bestsellers. Bijvoorbeeld *Hoe gaan we dit uitleggen – Onze toekomst op een steeds warmere aarde* en *Uit de shit – Een pleidooi voor meer boeren en minder vee*. Jelmer Mommers schreef het eerste boek, Thomas Oudman het tweede. Beiden hebben ze een link met de RUG. En samen wonnen ze eind november de Kavli Science Journalism Award, een belangrijke prijs voor wetenschapsjournalistiek van de American Association for the Advancement of Science (AAAS). Ze kregen de prijs voor hun artikel over zogeheten kantelpunten in het wereldwijde klimaat.

Thomas Oudman (1984) studeerde biologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde in Groningen bij trekvogelhoogleraar Theunis Piersma. Hij onderzocht leergedrag bij trekvogels. Met een Rubiconbeurs van NWO deed hij post-doconderzoek aan de Universiteit van St Andrews in Schotland. Sinds 2020 schrijft Thomas voor *De Correspondent* over landbouw en natuur. Samen met Theunis Piersma schreef hij *De ontsnapping van de natuur* (2018).

Jelmer Mommers (1987) studeerde communicatie en journalistiek aan de RUG, met een minor filosofie aan de UvA. In 2017 onthulde hij een oude klimaatfilm van Shell, en in 2018 maakte hij interne Shell-documenten openbaar die onder meer relevant waren voor de bekende rechtszaak van Milieudefensie in 2019. Sinds 2013 schrijft Jelmer voor *De Correspondent* over klimaat, energie en democratie.

Wat die 'kantelpunten' zijn, daar komen we zo op. Eerst even: wat is jullie band met de RUG?

Thomas: 'Ik ben een echt RUG-kindje. Als vierjarige liep ik rond tussen de fruitvliegjes op het Biologisch Centrum in Haren, waar mijn vader promoveerde, en mijn moeder later hoofd werd van het onderwijsbureau. Maar ik wilde naar de grote stad – Amsterdam. Daar heb ik biologie gestudeerd. Ik kwam terug naar het Noorden voor een promotieonderzoek bij Theunis Piersma.'

Jelmer: 'Ik heb aan de RUG mijn bachelor communicatie- en informatiewetenschappen gedaan, en een master journalistiek. Ik kwam naar Groningen omdat dat me de leukste studentenstad leek.'

Jullie zijn allebei heel sterk geëngageerd – net als *De Correspondent* als geheel. Kun je dan wel objectief schrijven?

Jelmer: 'Ik denk dat bijna alle journalisten geëngageerd zijn. Je moet wel echt geïnteresseerd zijn in de dingen waarover je schrijft om ze goed te kunnen uitzoeken, en dat vraagt een bepaalde betrokkenheid. Bovendien: je schrijft omdat je wilt dat mensen weten wat er speelt, dat ze zich ertoe kunnen verhouden en dan ook hun maatschappelijke rol kunnen spelen. Als je dan schrijft over onderwerpen zoals het klimaat, dan word je al snel uitgemaakt voor "activist" of "alarmist". Nou ja, als wetenschap vertolken activisme is, *so be it.* Ik heb inderdaad uitgesproken idealen, maar ook een journalistiek-ambachtelijk ethos en een gedegen gereedschapskist. Als de feiten veranderen, verander ik ook mijn verhaal.'

Thomas: 'Heel belangrijk is daarbij dat je als journalist je leercurve deelt. In je verhaal moet je laten zien waar je vandaan komt, op welke feiten je je mening baseert, wat je van mening deed veranderen. Dat is eerlijker over het feit dat je niet objectief en neutraal kúnt zijn. En het doet meer recht aan de realiteit dan dat "enerzijds, anderzijds" dat je aan de talkshowtafels ziet. Simpelweg twee meningen tegenover elkaar zetten weerspiegelt vaak helemaal niet de wetenschappelijke consensus.'

Jullie prijswinnende stuk gaat over kantelpunten. Wat zijn dat?

Thomas: 'Stel je een complex systeem voor – bijvoorbeeld het ecosysteem in een meertje, óf het wereldwijde klimaat. Daarin kunnen dan al een tijdje lang geleidelijke veranderingen gaande zijn zonder dat je daar veel van merkt. Totdat op een bepaald punt één kleine verandering als het ware de druppel is die de emmer doet overlopen. Dan slaat in één keer het hele systeem om richting een heel nieuw evenwicht.'

Jelmer: 'Wij zagen dat het kantelpunt als metafoor steeds dominanter werd, maar steeds minder binding had met de wetenschap erachter. Je komt het begrip nu te pas en te onpas tegen: in politieke systemen, financiële markten, maatschappelijke transities... Terwijl er geen eenduidige definitie voor is. Dat kan, maar vertroebelt ook de definitie. Het maakt het veel moeilijker om ze te voorspellen of hun eigenschappen te bepalen.'

> *'We moeten oppassen dat we niet te stellig zijn'*

Waar gaat jullie winnende stuk precies over?

Jelmer: 'We beginnen nadrukkelijk met: wat zijn kantelpunten precies? Maar al snel gaat het meer over hoe onderzoekers omgaan met onzekerheid. We vertellen het verhaal aan de hand van twee wetenschappers die zich allebei grote zorgen maken om het klimaat, maar die toch tot heel andere conclusies komen over die kantelpunten. En heel andere ideeën hebben over hoe de samenleving met risico's zou moeten omgaan.'

Thomas: 'De een zegt: "als je een mogelijk existentieel gevaar ontdekt, bijvoorbeeld dat de Warme Golfstroom stilvalt, dan moet je daar in de sterkst mogelijke bewoordingen voor waarschuwen. Als je altijd maar blijft zoeken naar meer bewijs, dan gebeurt er dus niets."'

Jelmer: 'De ander zegt: "als wetenschapper is het ook mijn taak om op te zoeken waar de theorie níet opgaat. De waarschuwingssignalen kunnen ook misleidend zijn. We moeten oppassen dat we niet te stellig zijn, want daarmee kunnen we ook de geloofwaardigheid van de wetenschap schaden"'.

Thomas: 'Als wetenschapper moet je schipperen tussen die twee. Aan beide kanten schuilen grote gevaren.'

Jelmer: 'Dit is dus nadrukkelijk geen debat over klimaatverandering, begrijp me goed. Dat die gaande is, en dat dat een existentieel gevaar is, dat staat buiten kijf. Deze discussie gaat over die specifieke fenomenen. Ook in de journalistiek is dit trouwens relevant. Als wij een te apocalyptisch beeld schetsen, dan maakt de lezer al snel de stap naar fatalisme. Dan gaan mensen hun schouders ophalen omdat er toch niks meer aan te doen is.'

Wat concluderen jullie uiteindelijk in je artikel?

Thomas: 'Dat het heel belangrijk is dat beide typen wetenschappers er zijn. En dat ze deze tweestrijd laten zien. Wetenschap in actie. En daarin hebben wij als journalisten dus een maatschappelijke rol: voor de geloofwaardigheid van wetenschap is begrip nodig van hoe het werkt.'

Jelmer: 'Ja, en dus niet alleen wij als schrijvers, hè. Wij hebben een heel platform achter ons met mensen die de mooie opmaak verzorgen, en de infographics, animaties, tekeningen, video's, podcasts... allemaal om die belangrijke verhalen beter te vertellen. En niet te vergeten onze betalende leden. Want het is niet normaal, hoor, dat je als journalist zóveel tijd in een stuk kunt stoppen. Dat je iets echt tot de bodem kunt uitzoeken. Terwijl dat juist zo belangrijk is. Ja, zeker in deze tijd. Thomas, jij kunt dat vast grappiger zeggen.'

Thomas: 'Nee hoor, dat heb je wel prima gezegd.'



Mathijs Deen (1962) / Nederlands 1988
Gras
Roman over de drie generaties tuinlieden Valks
WWW.ALFABETUITGEVERS.NL
€ 19,99; Luisterboek € 16,50; E-book € 12,99



Marjan Brouwers (1963) / Engels 1988
En toch bleef Saaxumhuizen
Hoe een kleurrijk Gronings dorpje hoop biedt voor de toekomst.
WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL € 24,90



Emiel Hakkenes (1977) / communicatie-wetenschappen 1977, journalistiek 2005
Anderen
Een Drents dorp, de Koude Oorlog en de lange arm van de CIA
WWW.ALFABETUITGEVERS.NL
€ 24,99; E-book € 12,99



Stefan Waanders (1954) / geschiedenis en godsdienstwijsbegeerte1982
Strijden voor de mens – Oorlogsgeschriften (1900–1944)
Antoine de Saint-Exupéry bleef zoeken naar menselijkheid, verantwoordelijkheid en verbinding.
WWW.NOBELMAN.NL € 24,95



Nico W. Van Yperen (1960) / psychologie 1987 en Marit Bouwmeester
Winnen met je hoofd
Hoogleraar sportpsychologie en succesvol zeilster over de psychologie van optimaal presteren
WWW.SPORTSMEDIA.NL € 24,99



Nena Veenstra (2000) / journalistiek 2025
Tegen alle verwachtingen in
Dichtbundel over opgroeien als vrouw met autisme in de 21e eeuw
WWW.BOOKMUNDO.COM € 15,95



Gerrit Brand (1956) / Nederlands 1981
Naar Beiroet
Groningse galeriehouder belandt in een bruisende Arabische kunstscene.
WWW.NOBELMAN.NL € 27,50



Lodewijk Ivo Crijns (1954) / geneeskunde 1981
De belofte van een arts
Veertig jaar huisarts en geriater
WWW.WALBURGPERS.NL € 25,99



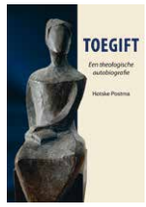
Wilna Meijer (1952) / pedagogiek 1979, promotie 1983
Wat jonge kinderen echte lezers maakt
Ontluikende geletterdheid van 0 tot 6
WWW.AUP.NL € 24,99



Herry Vos (1940) / geneeskunde 1963
Verloren verbindingen
Een man verdwijnt, spoorloos. Waarom?
WWW.VOSHBOEK.NL € 22,50



Wouter Roorda (1967) / economie 1992 en Oswin Schneeweisz
Nederwolf
De terugkeer van een gevreesde landgenoot
WWW.BLAUWBURGWAL.NL € 22,50



Hotske Postma (1960) / theologie 1987
Toegift
Openhartige en onderzoekende theologische autobiografie
WWW.BLAUWBURGWAL.NL € 22,50



Martin Hillenga (1972) / geschiedenis 1996
Menkemaborg
Geschiedenis van de bewoners van de bestbewaarde Groninger borg, rijk geïllustreerd
WWW.WBOOKS.COM € 34, 95



Meine Henk Klijnsma (1959) / geschiedenis 1982, promotie 2006
Deftig rechts in het gedrang
De geschiedenis van het Verbond voor Nationaal Herstel, 1933-1941
WWW.VERLOREN.NL € 45,00





FOTO: ERIK VAN DER BURGT

Roelien Kamminga (47), sinds eind juni burgemeester van Groningen; studeerde tussen 1998 en 2004 Engels (propedeuse) en internationale betrekkingen (doctoraal) aan de RUG; was eerder onder meer VVD-kamerlid en programmadirecteur versterking en perspectief Groningen bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Speciale plek
kelder van Grote Markt 42, waar destijds Croissanterie Paris zat

AIN WONDRE STAD

Groningen. Universiteit. Maar ook talloze straten, huizen, bruggen, pleinen waar herinneringen liggen. Bekende oud-RUG-studenten vertellen over hun speciale plek.

ELLIS ELLENBROEK HENK VEENSTRA



‘Links en rechts in de Herestraat vroeg ik of ze werk voor me hadden.’

‘Ik ben geboren en getogen in Zuidbroek, in een middenklassegezin. We woonden in een rijtjeshuis. Mijn vader werkte meer dan veertig jaar als technisch chemicus bij aardappelzetmeelconcern Avebe, mijn moeder was kapster tot ze trouwde en haar contract werd opgezegd, zo ging dat toen nog. Van jongs af aan was ik georiënteerd op de stad Groningen. Dat begon met shoppen met mijn vriendinnen, later kwamen de cafeetjes en de kroegjes erbij. Ik wilde ook zo snel mogelijk op kamers in Stad. Mijn ouders vonden dat prima, maar ik moest de huur zelf betalen, omdat het qua afstand niet nodig was dat ik op kamers ging.

Na mijn laatste examens nam ik de bus naar Groningen om een baantje te zoeken. Ik stapte uit op het Zuiderdiep en ging links en rechts vragen in de Herestraat of ze iets voor me hadden. Uiteindelijk kon ik aan de slag bij Croissanterie Paris aan de Grote Markt. Via de contacten die ik daar opdeed kwam ik aan mijn eerste kamer aan de Petrus Driessenstraat. Twaalf vierkante meter hooguit. De inboedel sprokkelde ik bij elkaar met oude spullen van vrienden en bekenden.

Vaak had ik avonddienst en dan kwamen ze van Chez Dré, het nachtrestaurant dat bovenin het pand zat, geregeld even aan als ze extra stokbroden nodig hadden. Op een keer zaten ze omhoog met personeel. Ze vroegen of ik bij wilde springen als ik om twaalf uur ’s nachts klaar was. Bij Chez Dré kon je tot diep in de nacht echt nog goed eten. Kikkerbilletjes, biefstuk, slakken. Dat trok een wonderlijke clientèle. Cabaretiers die in de Stadsschouwburg hadden opgetreden en nog wat wilden eten, horecapersoneel dat klaar was met werken en al het andere wat je je bij een nachtrestaurant kunt voorstellen

Ik heb mijn hele studententijd gewerkt bij Paris. Tot ik voor stage naar Wenen ging. Toch wel grappig, jaar in jaar uit daalde ik bij Paris het trappetje af. Als ik nu, zoveel jaar later, de Grote Markt oploop, beklim ik in plaats daarvan de trap naar het Stadhuis.’

Valika Smeulders is hoofd geschiedenis bij het Rijksmuseum én sinds kort bijzonder hoogleraar aan de Faculteit Religie, Cultuur en Maatschappij van de RUG. Ze ziet het als haar taak om te tonen 'wat je niet ziet maar er wel was.' Ook bij haar eerdere werk als conservator van de grote slavernijtentoonstelling in het Rijksmuseum in 2021, streefde ze dat na. Op die manier kun je geschiedenis dichter bij de mensen brengen, denkt ze.

Geschiedenis dichterbij brengen

FRANKA HUMMELS

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/V.T.SMEULDERS

Hoe doe je dat, tonen wat je niet ziet maar er wel was? Wat ziet een museumbezoeker als Valika Smeulders haar gang is gegaan? Ze lacht, vertelt dat ze in haar huidige functie pas aan het begin van dat traject staat. Maar voorbeelden heeft ze zeker. Denk bijvoorbeeld aan een zeventiende-eeuwse tulpenvaas in het Rijks. 'Om te begrijpen wat die zegt over het Nederland van toen, moet je beseffen dat tulpen bijzonder waren en uit Turkije kwamen. En als die vaas Delftsblauw is, moet je iets weten over onze bewondering voor wat er destijds in China gebeurde op het gebied van porselein en keramiek.'

Voor een deel laat het museum met die nieuwe aanpak dus dezelfde kunstwerken zien, maar bij de uitleg worden andere aspecten uitgelicht. De beslissing wat uiteindelijk op een bordje komt, is best een puzzel. 'We kunnen bij elk schilderij maar één tekstbordje schrijven, terwijl we genoeg informatie hebben voor een boek.'

Grote salade

Smeulders gebruikt graag een salade als metafoor. 'Geschiedenis, dat zijn niet alleen die paar bekende namen, dat is een groter geheel. Net als bij salade. Die is lekker omdat er blauwe kaas én iets zoets tegelijkertijd in zit. Dat versterkt elkaar, verrijkt elkaar, het geheel is meer dan die kaas of dat zoete op zich, het is gelaagder. En niet elk hapje is hetzelfde. Dan proef je weer wat groen, of een stukje paprika.' Als het goed is, zijn volgens Smeulders' metafoor de museumbordjes elk op hun eigen manier hapjes van de grote salade.

Onderzoekers leggen hun focus vaak op één ingrediënt, waar ze dan alles van weten. Er zijn bijvoorbeeld historici die alles weten van de koloniale handel in Azië, terwijl anderen zich hebben toegelegd op het Caribisch gebied in dezelfde periode. Bij de voorbereiding van de grote slavernijtentoonstelling in het Rijksmuseum bracht Smeulders deze specialisten samen. Ze konden veel van elkaar leren en de gesprekken leidden tot nieuwe inzichten.



De doop van de kamerling | Jacob de Wit (1695–1754) | Rijksmuseum Amsterdam

Protestants koninkrijk

Zulke interdisciplinaire meerwaarde hoopt ze ook te bereiken met haar collega's bij religiewetenschappen in Groningen. Want als het aan haar ligt, mogen museumbezoekers bij hun kijk op religie vaker beseffen dat we uit een slakom eten. Smeulders: 'Iedereen weet wel dat we in de middeleeuwen het katholicisme heel belangrijk vonden, en dat we daarna langzamerhand een protestants koninkrijk werden.' Dat verhaal is haar te nauw. 'We kunnen duidelijker laten zien hoe dat nog altijd deel is van het Nederlandse DNA. En hoe dat zich tot de andere religies verhoudt en verhouden heeft. '

Als geschiedenis gelaagder wordt verteld, kunnen meer mensen zich erin herkennen, daar is Smeulders van overtuigd. Wie bijvoorbeeld een staatshoofd of een gouverneur op een schilderij ziet, betrekt dat niet snel op zichzelf. Maar is er op het schilderij ook wat van zijn bezit afgebeeld? Misschien hebben je voorouders dan dat weelderige fruit wel geteeld. En wanneer op zo'n schilderij het gebied dat hij bestiert te zien is, wil Smeulders dat mensen zich afvragen waar dat landschap door gekenmerkt werd. 'Zeker door mobiliteit, door handel, onderlinge relaties. Het schilderij gaat over jouw geboortegrond, en over veel meer dan dat.'

Nationale identiteit

Die herkenning is belangrijk voor haar, want de nationale identiteit is één van de collectiepeilers van het Rijksmuseum. En jawel, in de wereld van Smeulders is ook identiteit een salade. Je hebt altijd meerdere identiteiten tegelijk. Je bent Nederlander, en daarnaast bijvoorbeeld moeder. Dat meervoudige geldt

Valika Smeulders (Willemstad, 1969) woonde als kind in Suriname en Nederland. Studeerde Talen en Culturen van Latijns-Amerika in Leiden en Mexico Stad en Heritage studies in Rotterdam, waar zij in 2012 promoveerde op Slavernij in Perspectief. Ze begon in 2017 bij het Rijksmuseum als conservator van de Slavernijtentoonstelling en werd er in 2020 hoofd geschiedenis. Sinds 2024 is ze bijzonder hoogleraar Musea, erfgoed en religie aan de RUG. Haar oratie was op 3 oktober 2025.

www.rug.nl/oratie-smeulders



FOTO BART MAAT

ook voor Nederland als geheel. ‘Dan kom je weer uit bij die Delftsblauwe tulpenvaas. De Nederlandse identiteit is door de eeuwen heen gevormd door ingrediënten verbonden aan meerdere etniciteiten en religies.’

Vragen over identiteit hielden Smeulders al jong bezig. Ze werd geboren op Curaçao, verhuisde als peuter naar Woerden in Nederland, ging rond haar zevende naar Suriname en een paar jaar later weer naar haar geboorte-eiland. Ze dacht: hier kom ik vandaan, hier zal ik niet de vreemdeling zijn. Daar dachten ze op het eiland anders over, bleek al gauw. En overal waar ze woonde, miste ze iets van de plaatsen waar ze eerder thuis was geweest. In Suriname miste ze Unox-tomatensoep, op Curaçao de prachtige natuur van Suriname. Al die plekken hebben haar beïnvloed en vormen een deel van haar.

Brede nieuwsgierigheid

Aanvankelijk ging Smeulders in Leiden politicologie studeren, maar dat beviel haar niet. Ze vond dat de opleiding een te beperkte blik had. Ze switchte daarom naar Talen en Culturen van Latijns-Amerika. ‘Dat paste beter bij me, juist omdat het van alles wat was. Cultuurwetenschappen, taal, maar ook wetgeving, geschiedenis, literatuur, bedrijfskunde. Ik vond het interessanter om met een integrale blik naar dat grote gebied te kijken. Dus het zat er al vroeg in, die brede nieuwsgierigheid.’
Die nieuwsgierigheid zet ze in bij het Rijksmuseum en nu eveneens bij de RUG. Tijdens haar oratie toonde ze foto’s van twee mensen die in 1832 in Suriname werden geboren. Een foto van een witte man in kostuum, en een foto van een gekleurde vrouw, deels in Afro-Surinaamse dracht. Wie alleen die foto’s ziet, vult vanzelf al veel in, denkt Smeulders. Die witte man zal wel slavenhouder zijn geweest, en die gekleurde vrouw tot slaaf gemaakte.



Tulpenvaas Delfts blauw | ca. 1700 | Rijksmuseum Amsterdam

‘Salade, allemaal salade’

Maar wie zich werkelijk in de geschiedenis verdiept, en de factor religie meeweegt, ziet iets heel anders. De gefotografeerde man, Eduard Oliveira, was lid van de protestantse gemeente in Paramaribo. Maar hij werd in slavernij geboren, en had een Joodse vader. De vrouw is zijn echtgenote Charlotte Halfhide. Zij werd vrij geboren. Haar grootvader kwam uit een gemengde relatie en werd ooit ‘vrijgekocht’.

Onzichtbare zichtbaar maken

Smeulders liet de afbeeldingen van Halfhide en Oliviera niet zo maar zien, het zijn de betovergrootouders van haar moeder. Hun verhaal illustreert dat geschiedenis en identiteit diffuser zijn dan je op het eerste gezicht denkt. Ook oordelen die we toekennen, zoals ‘dader’ of ‘slachtoffer’ zijn bij nadere bestudering minder eenduidig, waarschuwt ze.
Salade, allemaal salade, net als in haar museumwerk. Smeulders: ‘Dat is de uitdaging van het onzichtbare zichtbaar maken. Het vereist veel onderzoek. Voor mij is dat een sport, ik vind het boeiend.’

Batterijen zijn cruciaal in de energietransitie. Maar aan de huidige generatie kleven belangrijke nadelen. Daarom ontwikkelen hoogleraar **Moniek Tromp** en collega's nieuwe typen batterijen, met andere materialen. Dat levert al hoopvolle opties op – maar ook veel belangrijke nieuwe materiaalkennis.

Vaart maken met de nieuwe batterij

NIENKE BEINTEMA

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/INBEELD-MTROMP

Het geldt voor elektrische auto's, maar ook voor de hele energietransitie: veel staat of valt met de batterijen. Als die te weinig capaciteit hebben, of te snel leeg zijn, of te zwaar, dan zijn ze niet geschikt voor personenauto's. En als ze niet goed en goedkoop op grote schaal kunnen worden geproduceerd, dan kunnen we er niet ons elektriciteitsnet mee ontlasten, of de energie van windmolens mee opslaan, of grootschalig overstappen van gas op elektriciteit.

'Maar zelfs dát zijn nog maar puzzelstukjes van het hele verhaal,' zegt Moniek Tromp, hoogleraar materiaalchemie en directeur van het Zernike Institute for Advanced Materials (ZIAM) van de RUG. Onlangs werd bekend dat haar team een NWO-subsidie krijgt van bijna 16 miljoen euro voor een nieuw nationaal onderzoekscentrum. Het centrum, een samenwerking tussen de universiteiten van Groningen, Utrecht, Eindhoven en Delft, gaat methoden ontwikkelen om de werking van materialen te begrijpen én nieuwe te ontwikkelen – bijvoorbeeld voor 'de batterij van de toekomst'.

Weerbaarheid

'Allereerst is er het aspect van het winnen van de materialen waar de huidige batterijen van gemaakt zijn,' vertelt Tromp. 'Dat gebeurt vaak onder slechte omstandigheden in landen ver weg, met veel negatieve milieu-impact. Onder andere in China, maar ook in Afrika en de Verenigde Staten. Daarnaast wordt in Azië ook het grootste deel van de batterijen geproduceerd.'

In de onrustige wereld van vandaag is dat allemaal vrij spannend, merkt Tromp op. 'We zouden als Europa liever onafhankelijk zijn als het gaat om onze batterijen,' zegt ze. 'We spreken ook wel van 'weerbaar'. Die noodzaak is nog scherper geworden toen China begin november exportrestricties heeft ingesteld. Niet alleen voor de batterijen en materialen zelf, maar ook voor de apparaten om die batterijen mee te maken. Daar werkt de industrie in Europa ook mee.'



In deze hele discussie gaat het om oplaadbare batterijen, benadrukt Tromp. 'Logisch, met het oog op duurzaamheid. En ook omdat we, om de hele energietransitie mogelijk te maken, véél meer batterijen nodig hebben dan we nu gebruiken en produceren. Dat kan alleen maar als ze oplaadbaar zijn.'



FOTO REYER BOXEM

'We proberen niet zomaar wat uit, maar we maken aanpassingen waarvan we goed hebben beredeneerd dat ze zouden kunnen werken'

Lithium eindig

De huidige oplaadbare batterijen zijn veelal van het type lithium-ion, legt Tromp uit. Lithium is een zacht metaal. Lithium-ionbatterijen slaan energie op en geven die weer af dankzij de beweging van lithium ionen tussen de positieve en negatieve elektrode. Deze batterijen zijn relatief licht en krachtig en zitten bijvoorbeeld in smartphones, laptops, elektrische fietsen en elektrische auto's.

Los van de milieu-impact van de winning en de ethische en geopolitieke zorgen op dat vlak, is lithium ook nog eens een eindige hulpbron. Bovendien gaat het openen van nieuwe mijnen vaak ten koste van natuurgebieden. 'Daarnaast neemt de oplaadcapaciteit van die batterijen geleidelijk af en is de recycling ervan niet simpel,' vertelt Tromp.

Keukenzout

'Gelukkig hebben we al een aantal alternatieven in het vizier. Een daarvan is natrium. Dat zit bijvoorbeeld in keukenzout. Je kunt het winnen uit zeewater. En het heeft materiaaleigenschappen die vergelijkbaar zijn met die van lithium, wat betekent dat je een vergelijkbare batterij kunt maken en dus dezelfde fabrieken kunt gebruiken.' Je hebt er wel iets andere materialen voor nodig, en hun energiecapaciteit is iets minder dan die van lithium-ionbatterijen. Ook de stabiliteit is nog een uitdaging. 'Er is dus echt nog meer onderzoek nodig,' zegt Tromp. 'Tegelijkertijd worden er al commerciële natrium-ionbatterijen geproduceerd en zijn de eerste natrium-ionauto's een feit.'

Ook in Groningen wordt op dit vlak volop onderzoek gedaan. 'Maar wij werken ook nog steeds aan lithium-ionbatterijen,' merkt Tromp op. 'Want als we daarvan de levensduur weten te verlengen en de duurzaamheid verbeteren, dan zou dat wereldwijd op allerlei vlakken ook enorm veel winst opleveren.'

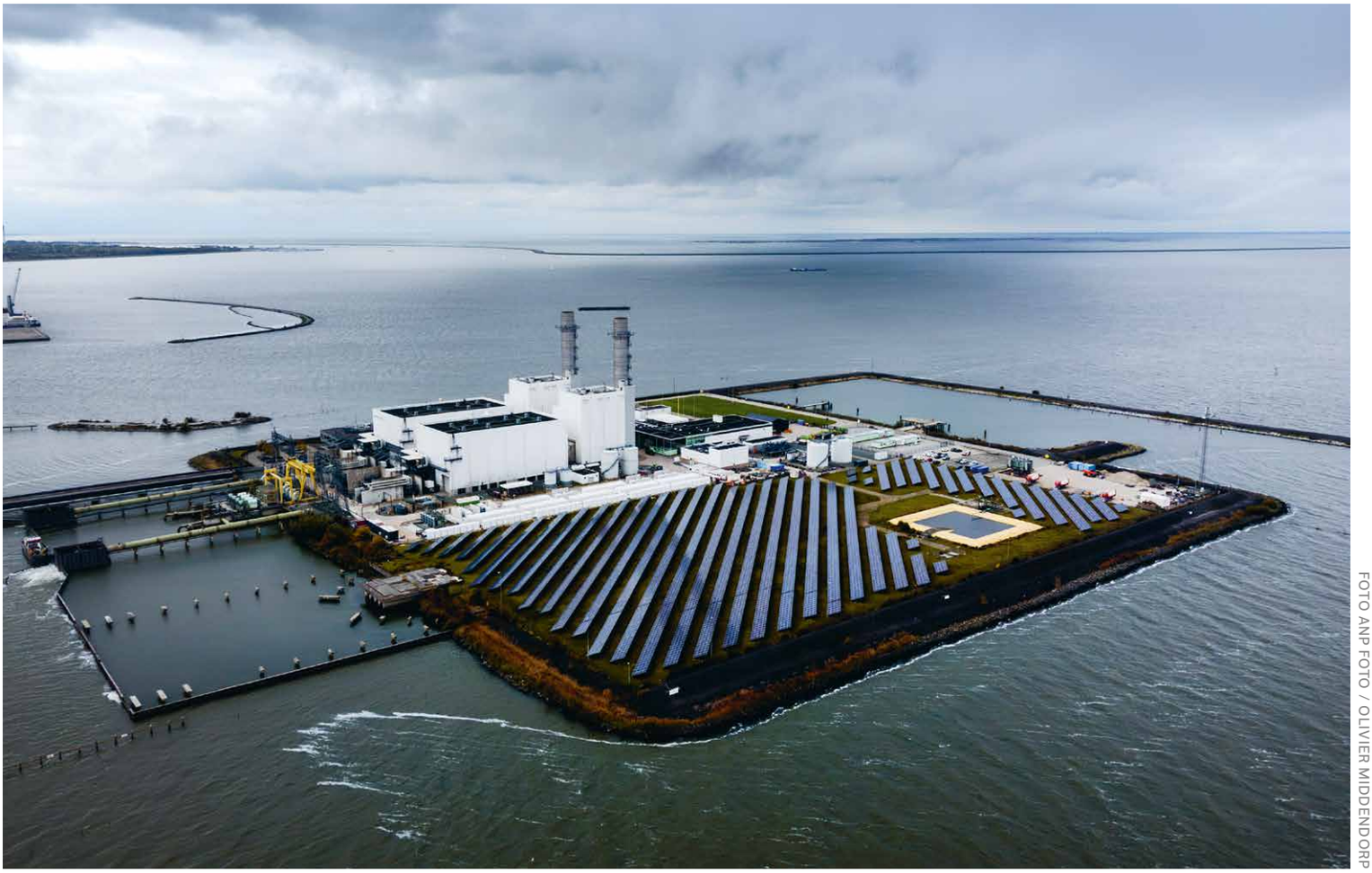


FOTO ANP FOTO / OLIVIER MIDDENDORP

Maximacentrale van Engie bij Lelystad

IJzer of nikkel

Voor elektrische auto's is het van belang dat batterijen relatief licht zijn. Maar voor grote batterijen die kunnen helpen het elektriciteitsnet te ontlasten – bijvoorbeeld door op zonnige dagen het overschot aan zonnestroom op te vangen – maakt dat niet uit. 'Dus daarom kunnen we daarvoor naar heel andere chemieën gaan kijken,' vertelt Tromp, die van oorsprong fysisch chemicus is. 'Zo'n beetje alle elementen zijn al weleens in batterijen gestopt, maar lang niet allemaal even kansrijk. IJzer is redelijk kansrijk. Ik zeg weleens gekscherend: we hebben genoeg roest op de wereld – ook in ons afval – om een heel eind mee te komen.'

Een veel onderzochte optie is een nikkel-ijzerbatterij. 'Maar als je die niet goed bouwt, dan komt er waterstof bij vrij, en dat kan gevaarlijk zijn,' legt Tromp uit. 'Tegelijkertijd is er ook een bedrijf in Nederland, Battolyser, dat juist de waterstofproductie probeert in te zetten en te optimaliseren.' En dan is er nog de ijzer-luchtbatterij: ook kansrijk, volgens haar.

Materialen begrijpen

Zelf combineert Tromp de fysische chemie met materiaalkunde. 'We maken niet alleen nieuwe materialen voor batterijen, maar proberen ze ook te begrijpen,' benadrukt ze. 'We kijken hoe ze reageren – en dan kijken we hoe we die processen naar onze hand kunnen zetten.' Dat 'kijken' is een combinatie van beredeneren en modelleren enerzijds, en écht waarnemen anderzijds. Tromp en haar collega's werken bijvoorbeeld met röntgentechnieken waarmee je ín de batterijen kunt kijken terwijl ze stroom leveren of juist opladen. 'Wat we doen is in feite "rationeel design". We proberen niet zomaar wat uit, maar we maken aanpassingen waarvan we goed hebben beredeneerd dat ze zouden kunnen werken. En daarvoor ontwikkelen we ook zelf de methoden en technieken.'

16 miljoen euro

Die aanpak is broodnodig, benadrukt Tromp. 'Want we moeten vaart maken met die energietransitie. En dus ook vaart maken met het onderzoek dat daaraan ten grondslag ligt.' Daarom is ze ook zo blij met de toegekende nieuwe subsidie, onderdeel van het Large-Scale Research Infrastructure (LSRI)-programma van NWO. 'Die 16 miljoen euro is een hele hoop geld, maar eigenlijk natuurlijk niet zo veel als je bedenkt wat er allemaal nog nodig is voor de energietransitie.'

Gelukkig heeft de overheid eerder al 300 miljoen euro vrijgemaakt voor het Nationaal Groeifonds, speciaal voor batterij-onderzoek, -ontwikkeling en -recycling in Nederland. Ook heeft Tromp met collega's financiering gekregen via de Nationale Wetenschapsagenda en een NWO-Zwaartekrachtprogramma. 'Heel belangrijk, want dat alles helpt ons ook in Nederland een "ecosysteem" op te bouwen van bedrijven en onderzoeksinstellingen die hier samen aan werken. Zo'n honderd bedrijven doen al mee, en dus ook een aantal universiteiten. Geweldig leuk. Het begint nu echt te lopen.'

Meer artikelen over 'De batterijbouwers van de RUG' op **www.rug.nl/fse-batterijen**

Mad Hatterpillar

Foto: Georgina Steytler

Georgina Steytler (**www.georginasteytler.com.au**) fotografeerde de 'gum-leaf skeletoniser' rups (*Uruba lugens*) met tegenlicht van de ondergaande zon. Een invulflits verlichtte het levende hoofd aan de basis van het ongewone hoofddeksel, dat bestaat uit oude kophuiden die zich opstapelen elke keer als hij vervelt.

Fototentoonstelling

Steytlers foto is, net als zo'n 100 andere winnaars van de gerenommeerde Wildlife Photographer of the Year competitie, te zien in Forum Groningen, van 31 januari t/m 3 mei 2026. **www.forum.nl/nl/wildlife**.

Biodiversiteit

Deze rups is een staaltje van de wonderlijk grote soortenrijkdom op aarde. Zo'n miljoen insectensoorten zijn nu beschreven, het werkelijke aantal is een veelvoud daarvan. Ook van andere dieren, planten, schimmels en micro-organismen kennen wij slechts een beperkt aantal soorten; de rest blijft (nog) aan ons oog verborgen, in bodem, oerwoud en diepzee en andere habitats. Dat de biodiversiteit op veel plekken afneemt door toedoen van de mens, is een bedreiging voor ecosystemen en daarmee voor het leven op aarde.
Aan de RUG houden veel onderzoekers zich bezig met biodiversiteit en met de leefgebieden die nodig zijn voor robuuste ecosystemen. Groningse ecologen onderzoeken poolgebieden, Afrikaanse steppes, koraalriffen, de Waddenzee en andere zeeën, landbouwgebieden, beekdalen enzovoort. Vind ze op **www.rug.nl/expert-ecologie**.

Ecologen treden geregeld naar buiten met hun verhaal. Zo ook Jorien Zevenberg eind november met haar opinie: 'Met alleen meer natuurgebieden lossen we de biodiversiteitscrisis niet op'.
www.rug.nl/opinie-jzevenberg

Econoom Jesper Beverdam onderzoekt, gefinancierd door het Ubbo Emmius Fonds, of mensen geld overhebben voor hun favoriete natuurgebied. **www.rug.nl/uef-jbeverdam**
Ecoloog Pieter Otte onderzoekt hoe het eigenlijk gaat met kleine marterachtigen als wezel, hermelijn en bunzing.
www.ukrant.nl/magazine/onzichtbare-roofdieren-hoe-beschermen-we-de-wezel-hermelijn-en-bunzing





FOTO GEORGINA STEYTLER

Hoe muziek het Gronings helpt opleven

We onderschatten de waarde van minderheidstalen en dialecten, stelt **Aurélie Joubert**, universitair docent Taal en Maatschappij. Ook het Gronings intrigeert de Française. Verandert Groningstalige muziek de houding van mensen tegenover elkaar en hun streektaal?

LIEKE VAN DEN KROMMENACKER

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/A.D.E.JOUBERT

Ze groeide op in Normandië, in een gezin waar alleen Frans werd gesproken, bekwaamde zich op school in Spaans, Italiaans en Latijn, ging Engels studeren, daarna sociolinguïstiek en doet intussen – onder andere – onderzoek naar de impact van Groningstalige muziek op het gemeenschapsgevoel. Maak kennis met Aurélie Joubert, universitair docent Taal en Maatschappij. Ze is expert op het gebied van minderheidstalen, taalbedreiging en revitalisering – het opnieuw opleven – van talen.



Ontzettend maatschappelijk relevant

'Mijn studie Engels bracht me naar Manchester en Noord-Ierland. Daar kwam ik erachter dat er nog een heleboel meer talen bestaan waar ik meer van wilde weten,' verklaart Joubert. 'Zo ontdekte ik in mijn eigen Frankrijk kleine talen waar ik niks van wist en die ik niet verstond: Catalaans, Baskisch en Occitan. Talen waar mensen in het Noorden weinig van meekrijgen. Het nationale beleid in Frankrijk is ook niet dat deze regiotalen erg ondersteund worden. Dat wekte mijn interesse in minderheidstalen.'

Joubert deed haar promotieonderzoek naar het Occitan en Catalaans in Frankrijk en Spanje. Dit traject, plus jaren van lesgeven in Engeland en Noord-Ierland bevestigden haar vooronderstelling dat minderheids-



FOTO LIEUWE STUIVER

Groningse streektaalband HISTER in Plato

talen ontzettend maatschappelijk relevant zijn. Dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan deze kleine talen en dialecten en dat overheden er goed aan doen om ze te erkennen, omdat de taal die je spreekt zo onlosmakelijk verbonden is met wie je bent.

Identiteit van een plek

In 2019, vlak voordat de coronapandemie uitbrak verhuisde Joubert vanuit Belfast naar Groningen, waar ze als docent aan de slag ging bij de opleiding Europese Talen en Culturen. Als specialist op het gebied van Franse sociolinguïstiek kijkt ze naar de invloed van taal op de samenleving, met de nadruk op Europese Minderheidstalen. Hiernaast ontwikkelde ze een bijzondere interesse in het Gronings. 'Mijn overtuiging is: om de plek waar je woont te kunnen begrijpen, moet je meer weten over de identiteit van zo'n plek. Ik ben natuurlijk een buitenstaander en dan is het minste wat ik kan doen interesse tonen in de taal of talen die hier worden gesproken.'

Concert streektaalbands

Haar eerste kennismaking met het Gronings was een concert, waar ze mee naartoe was genomen door een vriend. Joubert, lachend: 'Ik wist het niet van tevoren, dus ik mag graag geloven dat het Gronings mij gevonden heeft in plaats van andersom.' Dit concert, van de streektaalbands VanDeStraat en Hister, leidde tot een onverwachte wending in haar werk; Joubert besloot samen met een research-masterstudent een onderzoeksproject op poten te zetten dat zich richt op Groningstalige (live)muziek in relatie tot wat mensen voelen bij hun taal en omgeving.
Joubert: 'We hebben concertbezoekers geïnterviewd en hun gevraagd vooraf en na afloop een enquête in te vullen. De vragen gingen over hun kennis van de taal, maar we wilden ook weten of het concert mensen stimuleerde om (meer) Gronings te leren en of ze van mening waren dat we meer Gronings zouden moeten gebruiken.' In totaal werden zo'n tachtig concertbezoekers ondervraagd, verspreid over drie concerten: in een kerk in Haren, een buurtcentrum in de wijk Lewenborg en in platenwinkel Plato.

Meer verbonden

De belangrijkste bevindingen? 'Dat mensen die het concert positief beleefden, ook een



'Taal is nodig om vrienden te maken op de plek waar je leeft'

positievere houding aannemen ten opzichte van het Gronings. Het gaf ze meer vertrouwen om het te spreken. Ook zorgt een positieve ervaring voor meer bereidheid om Gronings te leren of het te verbeteren, vooral bij mensen die het dialect nog niet zo goed beheersen. Bovendien voelen mensen zich na een concert meer verbonden met elkaar.'
Met andere woorden: muziek kan een wezenlijke impuls zijn om een taal weer te doen (her)leven.
We onderschatten de waarde van lokale talen en dialecten omdat we er te veel over nadenken in economische termen, stelt Joubert. 'Vaak gaat het erom of iets geld oplevert,' zegt ze. 'Maar taal is nodig om vrienden te maken op de plek waar je leeft. Zo weet ik als internationale Groninger dat ik bepaalde connecties niet kan maken met mensen, als ik geen Nederlands spreek. Hetzelfde geldt voor een streektaal of dialect: het beheersen daarvan zorgt voor een betere band met sommige andere Groningers, zeker degenen die van een oudere generatie zijn.'

Schaamte

'Sommige mensen betogen dat het maken van beleid voor minderheidstalen niet per definitie betekent dat meer mensen het zullen gaan spreken, omdat dat veel meer te maken heeft met de wil van mensen een bepaalde taal te spreken,' zegt Joubert. 'Maar wat we zien en wat sociologen als Pierre Bourdieu cultureel kapitaal noemen, is dat wanneer iemand op school een taal leert, er al gauw de gedachte is: goh, ik krijg hier officieel les in, dan moet het wel van waarde zijn.'
Joubert herinnert zich een bezoek aan een internationale middelbare school in Haren, waar een groep tieners de vraag kreeg welke talen ze spraken naast Nederlands. 'Een leerling zei: "Fries", waarna hij gelijk zijn hoofd boog en wegkeek. Alsof hij zich schaamde. Misschien was hij bang voor de reactie van de andere kinderen. Maar zo'n reactie, die komt ergens vandaan. Ik ben geïnteresseerd in de vraag hoe we mensen zich beter kunnen laten voelen over het feit dat ze een minderheidstaal of dialect spreken. Zodat ze zich durven uitspreken.'

Trauma

Joubert heeft een grote belangstelling voor de link tussen welzijn en de revitalisering van taal. 'In Canada is onderzoek gedaan naar het nieuw leven blazen in talen om zo intergenerationeel trauma te helen. We weten dat er daar verschrikkelijke dingen zijn gebeurd met de Inuit, de oorspronkelijke bewoners van het land, als gevolg van de gedwongen culturele assimilatie die daar heeft plaatsgevonden. Op scholen bijvoorbeeld zijn Inuitkinderen misbruikt en gescheiden van hun ouders.' Dit onderzoek spoorde Joubert aan tot een studie naar het Gronings in relatie tot trauma.
In de toekomst hoopt ze bovendien haar onderzoek naar de samenhang tussen gemeenschap, identiteit, taal en welzijn uit te breiden naar andere Europese minderheidstalen. 'We moeten tijdig nadenken over wat deze talen ons te bieden hebben. Niet alleen vanwege de taalkundige en culturele kennis, maar ook vanwege de emoties die het spreken bij mensen oproept. Talen zijn deel van een veel groter ecosysteem.'

Moi en klaai

Niet alleen gemeenschappen profiteren ervan als kleine talen kunnen floreren, zegt Joubert, maar ook de steden en dorpen zelf. 'Ik denk dat het Gronings belangrijk is voor de identiteit van de stad. Mijn studenten vinden het ook erg leuk om meer te weten te komen over de plek waar ze wonen en zelf een beetje Groninger te worden door op zijn minst te weten wat 'moi' betekent.'
In het kader daarvan: heeft Joubert ook een favoriet Gronings woord? 'Klaai,' zegt ze. 'Dat woord symboliseert zo mooi de relatie met het landschap. Het echt geaard zijn in de Groninger grond.'

Dertig dagen **Gronings bakken**



Hoe tof zou het zijn om op zoek te gaan naar traditionele Groninger gerechten die passen bij een bijzondere dag in het jaar, bedacht historica **Sanne Meijer** toen ze weer eens iets lekkers uit haar oven haalde. In haar *Gronings Bakboek* staan dertig Groningse recepten die zijn gekoppeld aan dertig bijzondere dagen van het jaar. ‘Die recepten heb ik gecombineerd met verhalen over de Groninger geschiedenis, taal en cultuur. Zo is het een boek geworden dat ook leuk is voor mensen die niet dol zijn op bakken.’

MARJAN BROUWERS

OTTO KALKHOVEN

Bakken is al heel lang een van Sanne Meijers favoriete hobby’s. Op zoek naar traditionele gerechten dook ze in oude bronnen en vond allerlei vergeten heerlijkheden. ‘Zoals doemkes, koekjes om met Sint-Maarten uit te delen, en fieterknuten, zoet witbrood met krenten in de vorm van een stoetkerel met Sinterklaas.’ Ze schreef er blogs over op haar website en kreeg zoveel positieve reacties dat ze begon te fantaseren over een boek, niet alleen voor mensen die graag bakken, maar voor iedereen met een hart voor Groningen.’ Dat boek werd het *Gronings Bakboek*, dat in oktober is verschenen bij Uitgeverij Passage.

Patriottische dominees en witte juffers

Meijer: ‘Ik heb traditionele recepten uitgekozen, maar heb ook zelf nieuwe recepten ontwikkeld, met een knipoog naar de Groningse geschiedenis.’ Zoals de Prinsen- en Patriottentaart op Koningsdag met het verhaal over de patriottische dominee Dekens die het in 1787 aan de stok kreeg met de Oranjegezinde dorpelingen van Zandeweer. Voor Halloween bedacht ze de Witte Juffertaart, met pompoen, en probeerde ze te achterhalen wanneer de pompoenenteelt in Groningen was begonnen. ‘Dat bleek al tweehonderd jaar geleden te zijn, alleen wist men toen nog niet dat je pompoenen ook kon eten.’

Haar favoriete recept heeft ze van haar oma gekregen. ‘Nog altijd gaan alle vrouwen uit mijn familie vlak voor Oud en Nieuw bij elkaar zitten om Nieuwjaarsrolletjes te bakken en bij te kletsen rond de grote tafel. Dat vind ik echt een heel fijne familietraditie.’

Bijzondere tradities

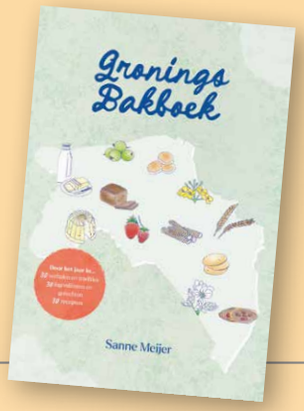
Voor de hoofdstukken over het Ramadanfeest, Bevrijdingsdag, Ketikoti, de bevrijding van Voormalig Nederlands-Indië en Onafhankelijkheidsdag van Indonesië nodigde ze vijf gastschrijvers uit om hun eigen recepten in te brengen in combinatie met de bijbehorende verhalen. ‘Zo heb ik van de Groningse dichteres Inge Zwerver het recept gekregen van de oorlogstaart van haar moeder en beschrijven Esin Narman en Ilknur Eraslan van de stichting Multiculturele Vrouwen Veendam hoe je gerolde baklava maakt.’

Goedgevuld het nieuwe jaar tegemoet

‘Ik dacht altijd dat iedereen in Groningen, net als vroeger bij ons in Ter Apel, op oudejaarsdag spekkendikken bakte in de garage. Niet dus. Spekkendikken horen bij de oudejaarstraditie van het Oldambt en Westerwolde, Drenthe en de streek net over de Duitse grens. Als je er een paar op hebt, ga je met een goedgevulde maag het nieuwe jaar in.’ Het recept deelt Meijer graag met de lezers van *Broerstraat 5*. ‘Traditioneel maken we spekkendikken met worst en spek, maar ze smaken ook heerlijk met stukjes vegetarisch spek en plakjes aangebraden vegetarische braadworst.’



Sanne Meijer (1993) behaalde aan de RUG haar BA geschiedenis in 2015 en haar MA internationale veiligheid in 2017. Als historica en ondernemer brengt zij onvermoeibaar Groninger geschiedenis, cultuur en erfgoed voor het voetlicht bij een breed publiek. Ze doet dat via sociale media, boeken, podcasts, lezingen, radio- en tv-optredens, lespakketten en blogs. www.sannemeijeronderweg.nl



Spekkendikken

Ingrediënten voor 45 spekkendikken

- 400 g roggemeel (of glütenvrij boekweitmeel)
- 200 g tarwebloem (of glütenvrije bloem)
- mespunt zout
- 1 el gemalen steranijs
- 100 g lichtbruine basterdsuiker
- 250 g keukenstroop
- 125 g gesmolten boter + likje om in te vetten
- 5 eieren
- 600 ml melk
- Groninger droge worsten, in 90 dunne plakjes gesneden of plakjes aangebraden vegetarische braadworst
- 15 plakken katenspek of vegetarische speckjes, in 45 stukjes gesneden

Bereidingswijze

Maak het beslag de avond van tevoren. Meng het roggemeel, de tarwebloem, het zout, de gemalen steranijs en de suiker door elkaar. Voeg de keukenstroop, gesmolten boter, eieren en melk toe. Roer met een garde goed door, tot alle ingrediënten vermengd zijn en er geen klontjes meer in het beslag zitten. Bedek de kom met plasticfolie of een theedoek en zet weg op een koele plek, maar niet in de koelkast. Verwarm de volgende dag het kniepertjesijzer op stand 3 of 4 en vet in met een heel klein beetje boter. Tussen het bakken door moet je het af en toe weer invetten. Leg twee plakjes worst op het ijzer en lepel er wat beslag op (ongeveer 3/4 van een ijsboltang). Druk er gelijk een stukje spek in. Bak circa anderhalve minuut en haal de spekkendik met een spatel of paletmes uit het ijzer. Zorg dat de spekkendik lekker zacht blijft.

Gronings bakboek
Sanne Meijer
WWW.UITGEVERIJPASSAGE.NL € 27,50



Vlasteelt in Midwolda

FOTO ANP/MARCEL BERENDSEN

‘Regeneratie begint waar moed en verbeeldingskracht samenkomen’

ONDERZOEK

WWW.RUG.NL/STAFF/K.A.POLDNER

Kim Poldner kan zich boos maken om schadelijke fast fashion bedrijven als Shein, maar haar academische werk – en persoonlijke missie – draait juist om wat wél kan: herstel, vernieuwing en toekomstkracht. En ondernemers die dat laten zien. Als bijzonder hoogleraar Regionale en Circulaire Economische Ontwikkeling richt zij zich vooral op Noord-Nederland, dat bijzonder vruchtbaar blijkt voor regeneratieve experimenten en ecosysteemvorming.

Ze ging dit najaar *viral* met haar persoonlijke protestactie in Parijs. Pal voor de deur van de nieuwe Shein-winkel: voor Kim Poldner staat deze Chinese *fast-fashion*gigant symbool voor het dolgedraaide systeem waartegen zij al twintig jaar strijdt. ‘Ik ben blij dat mijn spontane actie aandacht heeft gegenereerd voor schade aan de planeet en ons welzijn,’ zegt zij, ‘Maar mijn focus ligt op het positieve: op de vele hoopvolle ontwikkelingen en moedige ondernemers die actief voor herstel en vernieuwing zorgen. Voor regeneratie.’

Dat was ook de reden van haar twee verschillende protestborden. Enerzijds aandacht vragend voor de giftige materialen die Shein in haar producten verwerkt. Anderzijds met een knipoog naar de reden dat mensen graag bij Shein kopen: de betaalbaarheid. ‘Ik protesteerde in een prachtige vintage jas die ik een week daarvoor uit een berg textielafval had gevist. De sociale beweging “This is free fashion” die in Nederland overal winkels opent met gratis afgedankte kleding, is wat mij betreft een mooi voorbeeld van “omdenken”: ons textielafval is gratis, terwijl mensen betalen voor die troep van Shein.’

Poldner kan zich boos maken om monsterbedrijven, maar haar academische werk – en persoonlijke missie – draait juist om wat wél kan: herstel, vernieuwing en toekomstkracht. ‘Mijn focus ligt op regeneratie,’ zegt ze. ‘Op de energie die vrijkomt wanneer mensen, organisaties en gemeenschappen durven bouwen aan iets dat beter is dan wat we hadden. Niet optimaliseren, maar helen. Niet verlengen wat niet werkt, maar het oude laten scheuren zodat het nieuwe kan ontstaan.’

Van duurzaamheid naar regeneratie

Duurzaamheid en circulariteit zijn inmiddels bekende termen. Toch ziet Poldner dat ze te vaak technocratisch of smal worden toegepast. ‘Circulariteit is waardevol, maar het blijft meestal bij materiaalstromen, technologie of nieuwe business modellen. Dat is belangrijk, maar niet genoeg.’

Regeneratie gaat een stap verder. Onze leefomgeving staat onder druk en dat raakt ook direct onze mentale gezondheid. ‘De kaalslag van ecosystemen weerspiegelt zich in innerlijke kaalslag: stress, prestatiedruk, verlies van zingeving,’ verduidelijkt de hoogleraar. ‘Herstel van de aarde en herstel van onszelf zijn twee kanten van dezelfde medaille.’

Lokaal, creatief en moedig ondernemen

De basis van regeneratief werk is een andere manier van kijken en handelen. Een inspirerend voorbeeld vindt Poldner het terughalen van de vlasteelt naar Nederland. Ooit een belangrijk gewas, dat bijna volledig verdween toen textielproductie naar Azië werd verplaatst. Ontwikkelaar Eileen Blackmore van House of Design brengt de vlasproductie nu terug in Groningen en maakt allerlei nieuwe producten van dit circulaire en *biobased* alternatief voor plastic. Samen met boeren introduceert ze vlas bovendien als rotatiegewas: goed voor de bodem, beter voor de biodiversiteit en met een lagere behoefte aan mest.

‘Dit is wat ik regeneratief ondernemerschap noem,’ zegt Poldner. ‘Het is lokaal, het is creatief, het is moedig. En het laat zien dat de economie van de toekomst niet alleen hightech hoeft te zijn. Het kan ook ontstaan door oude kennis opnieuw te omarmen.’

Het Noorden als kraamkamer

Als bijzonder hoogleraar Regionale en Circulaire Economische Ontwikkeling richt Poldner zich vooral op Noord-Nederland. De regio blijkt bijzonder vruchtbaar voor regeneratieve experimenten en ecosysteemvorming.

Een mooi voorbeeld is het project SORTED, waarbij zij betrokken is. Vijftien partijen werken samen aan de textielketen van de toekomst en ontvingen in oktober een subsidie van vijftien miljoen euro. ‘Het bijzondere is dat SORTED integraal werkt,’ zegt Poldner. ‘Het verbindt hightech met vakmanschap, materiaalinnovatie met gedragspsychologie, en bedrijven met overheid en onderwijs. Dáár begint systeemverandering.’

Hoe dat er concreet uit ziet? Onder leiding van textielinzamelaar Sympany wordt door partners gewerkt aan sorteertechnologie en de terugwinning van cellulose uit afgedankte kleding. Omdat de automatisering van textielsortering ook vraagt om andere vaardigheden, worden nieuwe MBO-opleidingen ontwikkeld. En vanuit de RUG onderzoekt dr. Marijke Leliveld hoe consumenten duurzamer kleding kunnen kopen en gebruiken. ‘Mijn eigen rol is om nieuwe marktkansen en nieuwe netwerken te ontwerpen voor circulair textiel,’ vertelt Poldner. ‘Netwerken waarin afval grondstof wordt, concurrenten partners worden en waarin waarde breder wordt gedefinieerd dan in euro’s alleen.’

Crises als katalysator voor verandering

In haar oratie *Regeneratieve Renaissance* (maart 2025) beschrijft Poldner hoe crises openingen creëren voor vernieuwing. ‘Corona, stikstof, klimaatverandering: ze leggen zwakke plekken bloot, maar maken ook zichtbaar waar de kansen liggen.’

Zo ziet ze de stikstofcrisis als een systeemcrack die ruimte schept voor een nieuwe landbouwpraktijk. Haar collega’s van de RUG Campus Fryslân begeleiden boeren bij de overstap naar regeneratieve landbouw, inclusief nieuwe verdienmodellen zoals recreatie en natuurbeheer. ‘Deze boeren laten zien dat regeneratie geen abstract concept is,’ zegt ze. ‘Het is concreet, tastbaar en hoopgevend.’

Regeneratief leiderschap: van weten naar belichamen

Hoewel technologie, innovatie en beleid belangrijk zijn, benadrukt Poldner dat echte transformatie uiteindelijk bij mensen vandaan komt. ‘Je kunt systemen niet veranderen zonder zelf te veranderen,’ zegt ze. ‘Regeneratief leiderschap betekent dat je je innerlijke kompas ontwikkelt. Dat je keuzes maakt vanuit verbinding met ecologie, gemeenschap én jezelf.’ Zij ontwikkelde daartoe vanuit de RUG een tweedaags retreat, dat afgelopen zomer voor het eerst plaatsvond en ook een vervolg krijgt. ‘Niet een traditionele leiderschapstraining, maar naast de theoretische kaders de ruimte om te vertragen, reflecteren en luisteren.’

De beweging is al gaande

Wat Poldner het meest inspireert, zijn de mensen die ze overal tegenkomt: ‘Ik zie zoveel moedige voorbeelden van hoe het anders kan. Mensen die niet wachten op perfectie, maar gewoon beginnen.’ Volgens haar is regeneratie niet iets voor de verre toekomst. Het gebeurt nu. In laboratoria, op akkers, in bestuurskamers, in klaslokalen. ‘Regeneratie vraagt geen superhelden, maar mensen die bereid zijn hun verbeeldingskracht serieus te nemen. Die willen bouwen aan een economie die beter is voor de aarde, voor gemeenschappen en voor onszelf. En het mooiste is: iedereen kan die stap zetten.’



Vlasonderzoek 100 jaar geleden

Jantina Tammes (1871-1947), was de eerste vrouwelijke hoogleraar in Groningen. Ze werd in 1919 in Nederland de eerste hoogleraar genetica, een nieuwe wetenschapsrichting. Met haar onderzoek naar vlas, een belangrijk landbouwgewas voor de productie van linnen en lijnzaadolie, kreeg zij internationale bekendheid. Lees meer in de serie ‘Kleurrijke kopstukken van de RUG’, www.rug.nl/kopstuk-jantina-tammes.



Kim Poldner (1978) behaalde een master in Organisatie- en Cultuurtheorie aan de VU. Van 2005-2013 was ze actief als ondernemer in duurzame mode en in 2013 promoveerde ze op dit thema aan de Universiteit van St. Gallen in Zwitserland. Sinds 2024 is ze bijzonder hoogleraar aan de RUG en kerndocent bij de University of Groningen Business School. Haar leerstoel is een samenwerking tussen de faculteiten Ruimtelijke Wetenschappen en Economie en Bedrijfskunde en de provincies Groningen, Friesland en Drenthe.



Medea, een tovenares uit de Griekse mythologie, doodde uit wraak haar twee kinderen. (Vaas uit 330 v. Chr. | Louvre Museum)

Leren over stress met Medea

Docent Grieks en Latijn **Ninah Tiemersma** (28) gebruikt de Grieken om haar leerlingen te leren omgaan met grote emoties. ‘Een Griekse tragedie is echt geschreven met het doel om emoties op te wekken en daarvan gezuiverd te worden.’ Ze werd de Leraar van het Jaar 2025.

Toen Ninah Tiemersma drie jaar geleden aan haar middelbare-schooldirecteur voorstelde haar lessen Grieks en Latijn te combineren met aandacht voor mentaal welzijn, reageerde hij aanvankelijk terughoudend. ‘Hij zei: “Je bent geen hulpverlener, geen zorgcoördinator. Daar hebben we je niet voor aangenomen.”’ Waarop Tiemersma dacht: dat klopt, maar je hébt me wel aangenomen. En ik wil dit graag doen. ‘Dus ik heb er eventjes voor moeten vechten’ vertelt ze. ‘En moeten aantonen dat mijn lessen niet stiekem therapie waren. Het zijn menselijke emoties waar ik met mijn leerlingen over praat: eenzaamheid, verdriet, schaamte, maar ook blijdschap en trots. Want die zijn soms ook lastig.’

Universele mythes

Tiemersma, opgeleid in Groningen en werkzaam aan het Stedelijk Gymnasium Piter Jelles in Leeuwarden, werd afgelopen oktober verkozen tot Leraar van het Jaar 2025 voor het voortgezet onderwijs. Nadat ze was genomineerd door haar leerlingen, concludeerde een zevenkoppige jury unaniem: van deze leraar wil ik les hebben. Uit het juryrapport: ‘Deze kandidaat stelt het welbevinden van leerlingen centraal via de kracht van verhalen waar pedagogiek telkens de basis vormt. Ze gebruikt daarvoor eeuwenoude, maar universele mythes. De jury vond haar authenticiteit inspirerend en denkt dat de rest van het land dat komend jaar ook zal voelen.’

‘Ik vond het heel fijn dat ze zagen dat ik me echt wil inzetten voor de leerling en het me er niet om ging om die prijs te winnen,’ zegt Tiemersma. ‘Dit is wie ik ben, het komt uit een goed hart. Naast een aantal professionals, zoals de voorzitter van de VO-raad, zat er ook één leerling in de jury. Dat vond ik nog wel het spannendst,’ bekent ze. ‘Want als die het stom had gevonden wat ik doe…’

Mentale pijn

Het tegendeel is waar. Haar leerlingen zijn zeer te spreken over Tiemersma’s lessen. ‘We lezen en praten dan bijvoorbeeld over Medea. Zij voelt zich fysiek ziek door de mentale pijn die ze ervaart. Vervolgens vraag ik leerlingen of ze zich ook wel eens ziek voelen als ze stress hebben. En of ze zich dan ziekmelden of een smoes verzinnen. Een Griekse tragedie is echt geschreven met het doel emoties op te wekken en daarvan gezuiverd te worden. Dus: die emoties kwijt te raken.’

Aldus krijgen leerlingen ook huiswerk. ‘Opdrachten die gericht zijn op catharsis en het omgaan met grote emoties,’ licht Tiemersma toe. ‘Zoals een keer iets doen buiten je comfortzone en daar een verslagje van maken. Dan gaan ze bijvoorbeeld op de grond liggen in de supermarkt of afdingen bij de kassa. Zo leren ze dat spannende dingen niet per definitie leiden tot afkeuring van anderen. En dat ze zichzelf mogen zijn.’

Theater

Naast het lesmateriaal dat Tiemersma ontwikkelt, geeft ze buiten school ook workshops en maakt ze theater, gericht op Griekse tragedies, jeugdtrauma en de invloed daarvan op de rest van je leven. Tiemersma spreekt uit ervaring. ‘Ik ben op mijn tiende gediagnosticeerd met PTSS, ik heb geen hele fijne jeugd gehad.’ Des te gemotiveerder is ze nu om anderen te enthousiasmeren mentaal welzijn een plek te geven in hun onderwijs. Want, daar is de classica van overtuigd: aansluiten bij de belevingswereld van kinderen kan in elk vak en op elk niveau. ‘Bij aardrijkskunde kan het gaan over hoe je interesse toont in de ander. Biologie is hartstikke geschikt om te leren hoe stress werkt. En laten we ophouden te denken dat Griekse tragedies uitsluitend iets zijn voor op het gymnasium. Deze verhalen zijn voor iedereen.’

LIEKE VAN DEN KROMMENACKER

De menopauze is juist géén taboe meer. Dat blijkt uit nieuw, Gronings onderzoek van **Rina Knoeff**, hoogleraar gezondheid en geesteswetenschappen, **Tineke Oldehinkel**, hoogleraar psychiatrische epidemiologie, en promovenda **Hanneke de Boer.** Niet het zwijgen, maar juist de manier van praten over de menopauze bepaalt hoe vrouwen deze fase ervaren.

UEF Ubbo Emmius Fonds

Menopauze is meer dan alleen moeilijk

DJOEKE BAKKER

Vrouwen praten openlijk over de menopauze, thuis, met vrienden, op het werk. Toch blijft het beeld bestaan dat het onderwerp onbespreekbaar is. Volgens de onderzoekers komt dat idee vooral van buitenaf, bijvoorbeeld van de media en beleidsdiscussies. Wat wél opvalt, is hoe erover gesproken wordt. Veel berichtgeving legt de nadruk op klachten en behandelingen. Dat beïnvloedt hoe vrouwen de menopauze ervaren. Hoeveel van die beleving komt voort uit de overgang zelf, en hoeveel uit de manier waarop we erover praten?

Medische crisis

De ervaring van de menopauze is niet alleen biologisch, maar ook cultureel bepaald. In sommige samenlevingen wordt deze levensfase verbonden met wijsheid en nieuwe sociale rollen. In andere contexten krijgt de overgang juist een positieve betekenis, bijvoorbeeld als periode van rust of onafhankelijkheid. In Europa en Noord-Amerika veranderde dat beeld in de 19e en 20e eeuw.

Waar de menopauze eerder als een natuurlijke overgang gold, werd ze steeds vaker beschreven als een medische crisis. Artsen stelden dat vrouwen kwetsbaar waren voor allerlei ziekten, waaronder hysterie en mentale instabiliteit. Met de opkomst van hormonale behandelingen in de jaren vijftig werd de menopauze zelfs gepresenteerd als iets dat hersteld moest worden. Knoeff: ‘dat idee werkt nog steeds door. De menopauze wordt vaak gezien als het moment waarop vrouwen iets verliezen: vruchtbaarheid, jeugd of aantrekkelijkheid. Maar dat is een cultureel bepaalde visie.’

Nocebo-effect

Veel vrouwen herkennen symptomen als opvliegers, stemmingswisselingen en concentratieproblemen. De onderzoekers willen weten of, naast hormonale veranderingen, ook beeldvorming invloed heeft op hoe vrouwen deze klachten ervaren. Tineke Oldehinkel legt uit: ‘Wanneer de menopauze voortdurend wordt neergezet als een zware of problematische fase, kan dat verwachtingen kleuren. Dat doet denken aan het nocebo-effect: als je verwacht dat iets moeilijk wordt, ervaar je het ook sneller zo. We onderzoeken nog in hoeverre dat bij de menopauze een rol speelt.’ Wat ze nu al zien, is dat de menopauze in de media en medische wereld nog altijd vooral als een medisch probleem wordt beschreven. ‘De nadruk ligt enorm op hormonale tekorten en op oplossingen die herstel suggereren,’ zegt Knoeff. ‘Dat is niet per se onjuist, hormonen spelen zeker een rol, maar het schetst een beperkt beeld.’ In de jaren zestig werd hormonale behandeling gepresenteerd als een manier om jong en vitaal te blijven. Dat beeld bleef in stand. Daardoor is er weinig aandacht voor de bredere ervaring. Veel vrouwen voelen zich juist energieker of stabieler na de overgang, maar die kant komt zelden in beeld. Dat eenzijdige perspectief beïnvloedt niet alleen hoe vrouwen over zichzelf denken, maar ook hoe beleid en zorg met deze levensfase omgaan.



FOTO REYER BOXEM

V.l.n.r. Rina Knoeff, Hanneke de Boer en Tineke Oldehinkel

Realistischer beeld

Het onderzoeksteam wil de menopauze in een breder perspectief plaatsen. Naast de medische kant kijken ze naar sociale, culturele en psychologische aspecten. ‘We willen af van het idee dat de menopauze puur een medisch probleem is,’ benadrukken de onderzoekers. ‘Het is een levensfase die iedereen anders beleeft. Door daar meer nuance in aan te brengen kunnen we bijdragen aan een realistischer en evenwichtiger beeld.’

Publiekslezingen

De onderzoekers willen hun bevindingen ook delen. Daarom organiseren ze publiekslezingen, werken ze samen met de media en nemen ze deel aan evenementen zoals Noorderzon. Knoeff vat het samen: ‘Het gaat er niet om dat we zeggen: de menopauze is makkelijk. Het gaat erom dat we zeggen: de menopauze is meer dan alleen moeilijk.’

Dit project wordt gefinancierd door het Ubbo Emmius Fonds. Lees meer verhalen op uef.nl.

VOLG ONS OP

Alumni – University of Groningen alumniuniversityofgroningen

rugconnect.rug.nl

Nationale Alumni Enquête

Ook in 2025 doet de RUG mee aan de Nationale Alumni Enquête (NAE): een landelijk onderzoek onder alle recent afgestudeerden aan Nederlandse universiteiten. De uitkomsten bieden ons inzicht in hoe onze masteropleidingen aansluiten op de arbeidsmarkt en wat we eventueel kunnen verbeteren. Ben je **afgestudeerd tussen 1 oktober 2023 en 30 september 2024**? Dan heb je als het goed is eind oktober 2025 een e-mail ontvangen met het verzoek om de vragenlijst in te vullen. Deelnemen kan nog steeds. En, wie weet win je een van de leuke prijzen.

Scan de QR-code voor meer informatie of ga naar WWW.NATIONALE-ALUMNI-ENQUETE.NL



Oproep aan alumni Bewegingswetenschappen

Alumni Mobilae

Wat je wordt als je bewegingswetenschappen hebt gestudeerd is niet vanzelfsprekend. Het blijkt dat alumni op de meest uiteenlopende werkplekken terecht kunnen komen. Veel huidige studenten zijn nieuwsgierig naar wat oud-studenten bewegingswetenschappen na hun studie zijn gaan doen. Vereniging Studiosi Mobilae wil daarom 'het Alumni Archief' in het leven roepen: een inspirerend overzicht van afgestudeerde bewegingswetenschappers dat laat zien hoe breed het werkveld is. Ben jij een alumnus of alumna die zijn of haar loopbaanpad wil delen, of ken je iemand met een inspirerend verhaal? Laat het ons weten via ALUMNIMOBILAE@STUDIOSIMOBILAE.NL



Nomineer de Alumnus van het Jaar 2026

Bij de Opening van het Academisch Jaar afgelopen september ontving Khalaf Alkhalaf de 'Athena Noctua', zijn award als Alumnus van het Jaar 2025. Eerdere winnaars waren onder meer Stef van Grieken, Taku Mutezo, Iris de Graaf, Christiaan Triebert en Sander de Hosson.

Ook in het komende jaar kan iedereen weer een Alumnus van het Jaar voordragen. Ken je een oud-student die:

- een bijzondere bijdrage heeft geleverd aan de maatschappij, wetenschap, sport of cultuur,
- een inspiratiebron is voor anderen,
- én geldt als een verdere belofte voor de toekomst.

Geef dan **vóór 16 maart 2026** je nominatie met motivatie door via alumni@rug.nl.

Meer informatie:
RUG.NL/ALUMNI/ALUMNUSVANHETJAAR

Kijk op RUGCONNECT.RUG.NL en RUG.NL/ALUMNI/AGENDA voor meer informatie en een actueel overzicht van bijeenkomsten en activiteiten voor alumni.

Tweede Klaas Knot Lecture FEB bij DNB Amsterdam



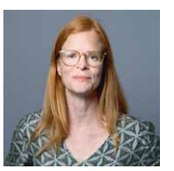
Op **vrijdag 20 maart 2026** organiseert het FEB Alumni Network (o.v) de tweede editie van de Klaas Knot Lecture op het DNB hoofdkantoor in Amsterdam. De keynote wordt verzorgd door Dolf van den Brink, CEO van Heineken en alumnus van de Faculty of Economics and Business. De lezing wordt geopend door Klaas Knot, eveneens FEB-alumnus.
De bijeenkomst start om 16.00 uur. Na afloop is er gelegenheid om bij te praten en andere alumni te ontmoeten onder het genot van een hapje en een drankje.
Uitnodiging ontvangen? Alle FEB-alumni van wie een e-mailadres bekend is, ontvangen automatisch een uitnodiging in december. Ben je FEB-alumnus maar ontvang je geen uitnodigingen? Stuur dan een e-mail naar febalumni@rug.nl.

Alumni Mobilae



Op **zaterdag 9 en zondag 10 mei** vindt weer de legendarische estafetteloop van Nijmegen naar Enschede plaats: de Batavierenrace! Deze is niet alleen een mooie uitdaging voor bewegingswetenschappers, maar ook voor iedere sportieve (of gezelligheidsgerichte) alumnus of alumna. Alumni Mobilae wil ook dit jaar weer een eigen team vormen! Meedoen? Meld je dan aan via alumnimobilae@studiosimobilae.nl of via studiosimobilae.nl en ren mee met het Alumni Mobilae-team!

UEF-supportersbijeenkomst 'Inspiratie uit de natuur'



Op **donderdag 28 mei 2026** houdt het Ubbo Emmius Fonds een evenement in het Academiegebouw, speciaal voor UEF-supporters. Het thema is *'Inspiratie uit de natuur'*. Spreker is prof. dr. Marleen Kamperman, directeur HTRIC en expert in slimme biomaterialen.
Meer informatie en uitnodiging volgt.



‘You have a fellowship. Get ready!’

UEF Ubbo Emmius Fonds

Eric Bleumink Fellowship

Het Eric Bleumink Fellowship bestaat 25 jaar. Al meer dan 100 studenten uit ruim 30 lage-inkomenslanden konden dankzij een EBF-beurs in Groningen studeren. Masud Reza was een van de eersten. Op uef.nl/ebf-25-jaar lees je de verhalen van nog meer bursalen. En je kunt er een donatie overmaken, zodat we nog meer studenten als Masud kunnen helpen. Dat kan ook via NL 80 ABNA 056 3098 961, t.n.v. Ubbo Emmius Fonds, inzake EBF.

Het Eric Bleumink Fellowship bestaat 25 jaar. **Masud Reza** (58) behoorde tot de eerste studenten die een beurs van het EBF kregen. Hij herinnert zich nog letterlijk de tekst van het verlossende mailtje. Dankzij de beurs kon hij aan de RUG een master demografie voltooien.

Masud Reza's ogen werden geopend toen hij in 1998 drie maanden in Bangkok studeerde. Thuis in Bangladesh was de toegang tot internet beperkt, maar in Thailand leerde hij van medestudenten hoe hij met Yahoo kon zoeken naar beurzen aan buitenlandse universiteiten. Al gauw stuitte hij op de RUG, nam contact op en kreeg de tip te solliciteren op een van de studiebeurzen van de Nederlandse ambassade in Dhaka. Hij mocht op gesprek komen, maar de beurs bleek bedoeld voor studenten tot 30 – Reza was 33. Op advies van de ambassade nam hij opnieuw contact op met de RUG. Hadden ze misschien toch niet een beurs voor hem? Helaas, antwoordde decaan en hoogleraar Frans Willekens van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen.

‘Toen stopte ik met zoeken naar beurzen. Ik was 33 en dat is in Bangladesh de leeftijd om te trouwen.’ Toch moest dat wachten, want in de zomer van 2000 kreeg Reza een mail van Willekens. ‘Het onderwerp was: “Great news”, met één zin in de e-mail: “You have a fellowship. Get ready!”, vertelt Reza. Het net opgerichte Eric Bleumink Fellowship had dat jaar vier beurzen te vergeven en dankzij een daarvan kon hij een master demografie voltooien.

‘In Groningen kwam ik in een andere wereld terecht. We hadden er computers, 24 uur per dag internet, tijdschriftartikelen, alles. Toen ik na achttien maanden terugging naar Dhaka had ik nieuwe technieken geleerd om grote kwantitatieve onderzoeken uit te voeren. Ook waren mijn vaardigheden enorm verbeterd, zoals presenteren, schrijven en gesproken Engels.’

Sinds zijn terugkomst in Dhaka – hij werkt al sinds 1996 voor de internationale gezondheidsorganisatie icddr,b – doet Reza grootschalige kwantitatieve onderzoeken naar hiv en aids. ‘We doen bloedonderzoek om de aanwezigheid van hiv te monitoren. Tegelijkertijd bevragen we mensen uit risicogroepen over hun seksuele gedrag. Dat zijn sekswerkers, mannen die seks hebben met mannen, transgenders en mensen die drugs spuiten. Die informatie gebruiken we om te schatten hoeveel hiv en aids we in Bangladesh over vijf, tien en twintig jaar kunnen verwachten.’
‘Naar schatting zijn er in Bangladesh 17.480 mensen met een hiv-infectie, waarvan er 14.313 zijn geïdentificeerd. Zij worden in Bangladesh nog steeds gestigmatiseerd en gediscrimineerd, maar inmiddels krijgt bijna 74 procent wel een gratis behandeling van de overheid. Daarvan is 91 procent virally suppressed, dat wil zeggen dat de hoeveelheid virus in hun lichaam zo laag is dat ze geen andere mensen kunnen besmetten.’

Aan zijn tijd in Groningen bewaart Reza warme herinneringen. 'In Groningen was alles groen en er waren geen files of vervuiling, zoals in Dhaka. De mensen op de faculteit en daarbuiten waren allemaal zo vriendelijk en ik heb zo veel geleerd. En ik had het geluk dat ik in Groningen Bengaalse mensen heb gevonden. Bij hen heb ik achttien maanden gewoond. Dus ik heb me nooit alleen gevoeld.’ Evenwel zorgden de aanslagen op de Twin Towers voor angstige momenten. ‘Wij zijn moslims, dus we waren echt een beetje bang om naar buiten te gaan. Maar er gebeurde helemaal niets. It was really amazing.’

BERT PLATZER



rijksuniversiteit groningen

Comenius is verbonden aan Freia Groep

Gedreven revalidatiearts leert bij Comenius luisteren en reflecteren

Op zijn vijftiende wist Jan Geertzen al dat hij revalidatiearts wilde worden. Dat hij ook carrière zou maken als bestuurder en hoogleraar had hij toen niet kunnen bedenken. ‘Zoals de meeste artsen heb ik nooit een opleiding tot leidinggevende gevolgd: het was learning on the job.’ Pas veel later in zijn loopbaan leerde hij tijdens twee Comenius-programma’s beter te luisteren en reflecteren. ‘Dat had ik echt veel eerder moeten doen.’

TEKST: MARJAN BROUWERS
FOTO: MICHIEL POODT

Na zijn studie aan de Universiteit Utrecht belandde Geertzen in Groningen voor de opleiding tot revalidatiearts. ‘Daar zat ik dan als enige Brabander. Ik had geen vader die arts was, had nooit op het corps gezeten en vond het lastig om ertussen te komen. Maar toen ik klaar was, vroegen mijn bazen of ik wilde blijven. Bijna veertig jaar later ben ik hier nog steeds.’

Altijd pijn

Hij specialiseerde zich op het gebied van amputatie van de benen en complexe pijnklachten en hield zich in het bijzonder bezig met patiënten die vanwege hun pijn een sterke amputatiewens hebben. Naarmate zijn reputatie op dit terrein groeide, kwamen steeds meer patiënten uit heel Europa hiervoor naar Groningen. ‘Het lastige is dat er medisch vaak niets te vinden is om de pijn te verklaren. Ook is er meestal geen sprake van onderliggende psychologische problemen. Zeker is dat deze mensen dus wel altijd pijn lijden. Uiteindelijk hebben we als team een protocol opgesteld om te kunnen bepalen wie wel en wie niet in aanmerking komt voor amputatie. Door de jaren heen ben ik weleens uitgemaakt voor “slager”, maar dat is onzin. Slechts een op de tien patiënten komt door ons protocol heen en in totaal hebben we in dertig jaar tijd bij zo’n zeventig mensen een ledemaat geamputeerd.’

Tegenwoordig is Geertzen vooral bestuurder: hij is voorzitter van het bestuur van het UMCG Centrum voor Revalidatie, hoofd van de afdeling Revalidatiegeneeskunde en hoogleraar. Hij ziet nog alleen patiënten als begeleider van zijn assistenten. ‘Tijdens de coronaperiode bleven patiënten weg. Toen die tijd voorbij was, kregen we meer patiënten met een amputatiewens binnen dan we aan konden. We hebben toen gezorgd dat zij in hun eigen omgeving terecht konden voor hun behandeling en daarmee heb ik in feite mijn eigen specialisatie opgeheven. Ook ben ik geminderd met mijn wetenschappelijk onderzoek en neem ik geen nieuwe promovendi meer aan. Als onderzoeker moet je met de poten in de klei staan. Als dat niet zo is, kun je er beter mee stoppen.’

Schandalige bezuiniging

Toch liet hij weer van zich horen toen de zorgverzekeraars vorig jaar bekend maakten dat ze de vergoeding voor de behandeling van chronische pijnklachten wilden stopzetten. Een schandalige bezuiniging, vindt

hij. ‘Men beweert dat deze behandeling niet voldoet aan de stand van de wetenschap en de praktijk, omdat het niet altijd duidelijk is wat precies wel en wat niet werkt. Dat komt omdat deze patiënten een pijnprogramma volgen waarbij ze te maken krijgen met een interdisciplinair team. We hebben dertig jaar lang tal van studies uitgevoerd en we zien dat veel patiënten echt opknappen door ons programma en hun leven weer kunnen oppakken. De zorgverzekeraars vinden dat deze patiënten maar naar de huisarts moeten gaan en dan moet die het maar verder uitzoeken. Dat is natuurlijk onzin: dan weten we zeker dat de pijn blijft. Dat mogen en kunnen we echt niet toestaan.’

Kennismaking met Comenius

Hij kwam voor het eerst in aanraking met Comenius toen hij als bestuurder een grote reorganisatie moest leiden. ‘Dan moet je ook als bestuur herijken. Dan kun je samen door de modder kruipen of een vlot bouwen, maar daar kon niet iedereen zich in vinden. Comenius heeft toen een programma verzorgd met interessante sprekers, zoals dichters, filosofen, theologen, kunstenaars en intensieve onderlinge gesprekken. Eerst dacht ik: interessant, maar wat heb ik eraan om te weten hoe een molecuul zich verhoudt tot het heelal? Maar op een gegeven moment lukt het toch de context te vertalen naar je eigen situatie. Ook de onderlinge gesprekken verliepen goed. Natuurlijk schuurde het af en toe, maar zo leer je ook veel over elkaar. Toen mijn beide collega bestuurders een paar jaar later vertrokken, heb ik met hun opvolgers een verkorte versie van dit programma gevolgd.’

Chaos en contrasten

Op een gegeven moment wilde Geertzen even afstand nemen van zijn werk en vroeg een sabbatical aan. ‘Dat bleek lastig te realiseren, maar ik kreeg wel de kans om enkele Comenius-programma’s te volgen. Ik heb eerst een leiderschapsprogramma in het Midden-Oosten gedaan en later de Comenius Wandeling in Nijmegen. Met die wandelgroep heb ik overigens nog veel contact: we gaan regelmatig samen een dag wandelen. Het mooie is dat je dankzij zo’n groep een nieuw netwerk opbouwt van mensen in leiderschapsfuncties. Die kun je altijd bellen als je ergens mee zit. Dat is wat mij betreft de bijvangst van deze programma’s.’

De meeste indruk maakte de reizen door het Midden-Oosten. Geertzen: ‘Ik heb er vroeger als arts gewerkt en heb er veel over gelezen. Toch had deze reis meer impact dan ik had verwacht. In Jeruzalem verbleven we bijvoorbeeld in een Oostenrijks klooster aan de kruisweg. Zodra je de deur uitstapte, stond je in de chaos: overal militairen met grote geweren, Palestijnen, orthodoxe Joden, hordes toeristen en biddende Christenen. Dan merk je pas hoe groot de tegenstellingen zijn. Ik heb zelden mensen meegemaakt die zo overtuigd zijn van hun eigen gelijk. Wie je ook sprak, allemaal vinden ze dat de rest van de wereld fout is en zij zelf niet. Dat is bij mij hard aangekomen. Ik besefte opeens: dit komt nooit meer goed. Die contrasten waren zo groot, ik zal dat nooit vergeten.’ Positief vindt hij de momenten waarop de deelnemers elkaar hun sleutelverhalen vertelden. ‘Dat zijn verhalen over de momenten die bepalend zijn geweest voor de rest van je leven. Je vertelt die verhalen in alle openheid aan elkaar in de wetenschap dat alles wat je zegt in de groep zal blijven. Dat vond ik heel mooi.’

> ‘Ik had dit **veel eerder** moeten doen’

Praten over zijn passie

Inmiddels is Geertzen ook actief als spreker tijdens het Nederlandse Leiderschapsleergang van Comenius. ‘Dan krijg ik de kans om te vertellen over mijn passie voor mijn vak als revalidatiearts. Dat doe ik samen met Vincent, een vriend van mijn zoon. Vincent heeft kort na zijn bachelor Tandheelkunde zijn nek gebroken na een duik in het Paterswoldsemeer. Sindsdien kan hij alleen nog praten en één hand bewegen. Samen laten we de deelnemers zien wat veerkracht is. Vincent vertelt over de obstakels die hij tegenkomt in zijn leven, maar laat ook zien hoe vastbesloten hij is om zijn hart te volgen. Zo woont hij zelfstandig en is hij weer gaan studeren. Het is mooi om te zien hoeveel indruk hij maakt op de deelnemers. Ik hoop dat ze zich daardoor bewust worden van wat je tegenkomt als je een beperking hebt. En ook hoe beroerd het in Nederland is gesteld onder andere met de toegankelijkheid. Wie weet vertellen ze dit verhaal verder en helpt dat om de wereld voor mensen als Vincent toegankelijker te maken.’

Luisteren en reflecteren

Als leider is hij sinds het volgen van de Comenius-programma’s nog beter gaan luisteren, zegt hij zelf. ‘Ik was altijd nogal directief en nam zelden een blad voor de mond. Ik heb geleerd om reflectiever te zijn, mensen nog meer de kans te geven om hun kant van het verhaal te vertellen zonder meteen in te vullen. Die zelfreflectie is echt gekomen door de reis naar het Midden-Oosten. Achteraf gezien had ik dat veel eerder moeten doen. Ik ben anders naar de wereld gaan kijken en oordeel minder snel dan vroeger. Volgens mijn omgeving ben ik ouder en milder geworden, maar ik weet zeker dat die ervaringen in het Midden-Oosten en ook het wandelen rondom Nijmegen mij meer hebben gebracht als mens en als leider dan ik ooit had kunnen denken.’

Aanmelden of kennismaken?

Jelle Koppelman, Clara Smits en Karen Meulenkamp adviseren u graag. Neem contact met ons op via 033 - 422 99 29 of mail naar info@comeniusleadership.nl

Exploring wise leadership together

comenius 30 JAAR



FOTO HENK VEENSTRA

RUG en EU willen digitale autonomie

De RUG wil dat privacy, transparantie en academische vrijheid vooropstaan in het gebruik van data en digitale infrastructuur en zet daar vol op in. ‘Voor zover ik weet zijn wij de enige universiteit die er op deze manier nu mee bezig is,’ zegt **Oskar Gstrein**, coördinator Data Autonomy en universitair hoofddocent. Ook de EU wil zich beter wapenen tegen het oneigenlijke gebruik van data door de grote, veelal Amerikaanse, techbedrijven. Zij steekt daartoe geld in projecten als de AI Factory in Groningen.
Lees meer WWW.RUG.NL/NIEUWS-GSTREIN

Millennials erven hun geld te laat

‘Omvang erfenissen in vijftien jaar verdubbeld’, ‘Millennials straks rijkste generatie ooit’, ‘Steeds meer ruzie over erfenissen’: de groeiende omvang van erfenissen staat volop in de belangstelling in de media. **Leon Verstappen**, hoogleraar privaatrecht, pleit voor slimme vermogensplanning: ‘Waarom regelen we niet beter dat kinderen de erfenis krijgen als ze hem écht nodig hebben?’
Lees verder op WWW.RUG.NL/NEWS-VERSTAPPEN



FOTO HENK VEENSTRA

RUG-podcast ‘In de wetenschap’

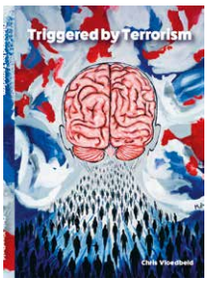
In de podcast ‘In de Wetenschap’ worden RUG-wetenschappers van allerlei pluimage geïnterviewd. Zoals onderstaande twee.
Zoek op WWW.RUG.NL/PODCAST-WETENSCHAP

Aflevering 51:
Verkiezingen en de rol van politieke partijen

Politiek historica **Carla Hoetink** is directeur van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de RUG. Zij spreekt over de Tweede Kamerverkiezingen, de campagnes en de veranderende rol van politieke partijen in de afgelopen decennia. Daarnaast vertelt ze op welke manieren het DNPP een bijdrage levert aan het beschikbaar maken van betrouwbare informatie over politieke partijen voor journalisten, onderzoekers en andere geïnteresseerden.

Aflevering 48:
Gevaren voor de democratische rechtsstaat

John Morijn is bijzonder hoogleraar politiek en recht in de internationale betrekkingen. Hij spreekt over de gevaren voor de democratische rechtsstaat en de zorgelijke ontwikkelingen in Nederland en belangrijke landen om ons heen. Eerder, op 24 december 2024, zond de VPRO een Marathoninterview met Morijn uit op de radio. Om uitholling van de rechtstaat tegen te gaan zullen volgens hem rechters en journalisten veel beter beschermd moeten worden.
WWW.NPO.NL/LUISTER/PODCASTS



Terrorisme als existentiële dreiging

De reactie van de Nederlandse overheid op terrorisme is vooral een onbewuste sociale reflex, gevormd door diepgewortelde overtuigingen over terrorisme en vaagheid rond het begrip nationale veiligheid. Dat concludeert **Chris Vloedbeld** in zijn proefschrift *Triggered by Terrorism*. ‘Het verbeteren van het bewustzijn binnen de overheid over de vanzelfsprekendheid van haar reactie, maakt het beter mogelijk een scherp democratisch debat te voeren over de huidige reactie op terrorisme.’ Vloedbeld is inmiddels beleidsmedewerker Internationale samenwerking bij het Ministerie van Defensie.
Lees meer WWW.RUG.NL/PROMOTIE-VLOEDBELD

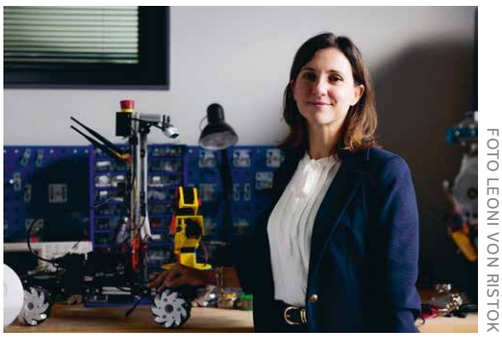


FOTO LEONI VON RISTOK

Protheses waarbij de mens centraal staat

Raffaella Carloni ontwikkelt kunstmatige ledematen, en onderzoekt hoe AI kan helpen om protheses ‘slimmer’ te maken.‘Ik vind robotica fascinerend, en ik droom er van de opmerkelijke kwaliteiten van het menselijk lichaam te kunnen nabootsen,’ vertelt de hoogleraar robotica. Met 'haar' bionische been won ze de Ben Feringa Impact Award 2024.
WWW.RUG.NL/ROBOTICA-PROTHESES

COLOFON

40e JAARGANG – 4e NUMMER/WINTER 2025 – ISSN 0921-1721

WWW.RUG.NL/BROERSTRAAT5

Broerstraat 5 is een kwartaalmagazine voor alle afgestudeerden, gepromoveerden en relaties van de RUG, inclusief oud-cursisten van de Academische Opleidingen Groningen. Vanaf 2024 worden het lente- en herfstnummer uitsluitend online gepubliceerd. Als alumnimagazine wil het ertoe bijdragen dat het contact tussen de universiteit en iedereen die daar onderwijs heeft gevolgd in stand blijft en zo mogelijk intensiever wordt. Heeft u opmerkingen of ideeën? Laat het ons weten!
REDACTIE Djoeke Bakker, Fenneke Colstee-Wieringa, Bo Oud-van der Pers, Merel Weijer, Bert Wolfkamp BEELDREDACTIE Merel Weijer HOOFDREDACTIE Fenneke Colstee-Wieringa REDACTIEADRES Redactie Broerstraat 5, Postbus 72, 9700 AB Groningen T (050) 363 52 36 redactieB5@rug.nl VORMGEVING In Ontwerp, Assen DRUK Koninklijke Drukkerij Em. de Jong OPLAGE 98.000 ADRESWIJZIGINGEN Indien u wijzigingen wilt doorgeven of contact niet op prijs stelt, kunt u zich wenden tot Alumnirelaties RUG: T (050) 363 7595, alumni@rug.nl of via www.rug.nl/alumni/wijzigingen De RUG hecht veel waarde aan contact met haar oud-studenten. Conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming gaat de universiteit zorgvuldig met adresgegevens om www.rug.nl/alumni/privacy

Adreswijzigingen en e-mailadres doorgeven

FSC
www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C129563

university of groningen

BUSINESS SCHOOL



- Verken leiderschap in relatie tot ecologie, systeemdenken en regeneratie
- Ervaar een unieke mix van wetenschap, kunst en natuur

Als professional terug naar uw alma mater?

Voor praktijkgerichte part-time opleidingen in:

- Data, Digitalization & AI
- Energy Transition
- Finance & Accounting
- Health
- Leadership & Governance

kiest u de University of Groningen Business School!

EQUIS ACCREDITED AACSB ACCREDITED connecting for impact

Ga naar: www.rug.nl/ugbs

---

rijksuniversiteit groningen

Planting the Past

universiteitsmuseum groningen

Nog t/m 4 januari te zien in het Universiteitsmuseum

"Met Planting the Past willen we laten zien hoe archeobotanie het verleden tot leven brengt. Elke zaadkorrel vertelt een verhaal – over handel, landbouw, migratie en menselijke vindingrijkheid," aldus Lars Hendrikman, directeur van het Universiteitsmuseum.

Openingstijden en toegang: www.rug.nl/museum
Adres: Oude Kijk in 't Jatstraat 7A, 9712 EA Groningen



---

rijksuniversiteit groningen

Koude dagen vragen om warme drankjes



The University of Groningen is committed to sustainability. These items are produced with love for people and planet.

Oude Kijk in 't Jatstraat 19, 050 363 2700
universiteitswinkel@rug.nl
https://ishop.shopfactory.com
ishopgroningen

Shop

Een 66-jarige en een 67-jarige. Allebei bioloog en aan de vooravond van hun pensioen. De een befaamd vogelonderzoeker, de ander hoofdredacteur van dit magazine. Welke afslagen namen zij en waarom?

ELLIS ELLENBROEK

RETOURADRES: RUG/A&F, POSTBUS 72, 9700 AB GRONINGEN, NEDERLAND
ABONNEREN, ABONNEMENT OPZEGGEN OF ADRES WIJZIGEN: **ALUMNI@RUG.NL**

THEUNIS PIERSMA (67)

STUDIE biologie 1976-1984, promotie in 1994 **IS** hoogleraar trekvogelecologie RUG en senior onderzoeker bij NIOZ Texel; wetenschappelijk directeur van BirdEyes Centre for Global Ecological Change **HUISHOUDEN** echtgenote Petra (64), bioloog en alumnus van de UvA **HUIS** voormalige lagere school in Gaast **INKOMEN** Laatste fulltime jaarsalaris 140.000 euro bruto van RUG en NIOZ samen. Werkt sinds juni 2025 parttime

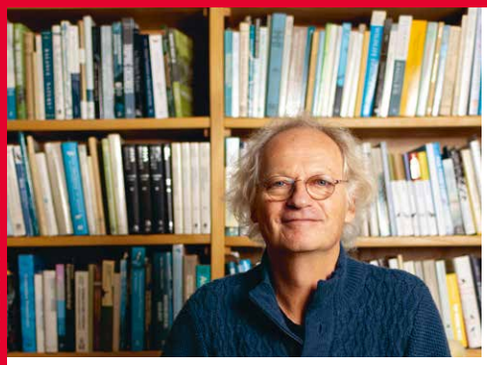


FOTO LUCAS KEMPER

'In de loop van mijn eerste studiejaar ging ik waddenvogels tellen op Ameland. Er werd gefluisterd dat er in Mauretanië een plek was waar veel van onze wadvogels 's winters naartoe zouden trekken, maar niemand was er ooit geweest. Met drie anderen reisde ik naar Mauretanië. Ik overleefde het ternauwernood vanwege een virusinfectie. Maar toen ik terug was dacht ik: Hier wil ik mijn leven aan besteden. En zo is het ook gegaan. Denk niet dat ik een flitscarrière had! Er was geen enkele behoefte aan ons soort mensen toen ik afstudeerde. Ik deed anderhalf jaar vervangende dienst en was tweeenhalf jaar werkloos. Daarna begon ik aan mijn promotieonderzoek, bij zee-instituut NIOZ op Texel. Voor mij een droom. Als kleine jongen wilde ik aan walvissen werken. Ik droomde niet van het hoogleraarschap. Maar de RUG deed een beroep op mij. Ik was vanaf 2003 hoogleraar dierecologie, tot WWF en Vogelbescherming mij in 2011 als het ware uitkochten en een leerstoel trekvogelecologie voor mij instelden. Toen kon ik mij volledig richten op waar ik het best in ben: jonge mensen coachen en trekvogelonderzoek. Die hele kleine beestjes die de wereld overvliegen en ons van alles te vertellen hebben over onze veranderende leefomgeving, wat een fantastisch verschijnsel is dat toch. Behalve in de Waddenzee, hebben we programma's opgezet in Noordwest-Australië, China, West-Afrika, Zuid-Amerika en Alaska. Als hoogleraar heb ik geprobeerd RUG en NIOZ te verbinden. Die twee vullen elkaar fantastisch aan met wat ze kunnen, doen en zijn. Maar de fysieke afstand tussen de twee instituten en bureaucratische hindernissen maakten samenbrengen uiterst lastig. Toch is er nu BirdEyes, in Leeuwarden, precies tussen Texel en Groningen in. Een interfacultair, interdisciplinair instituut dat de vogels aan het woord laat. Via wetenschappers, maar ook via verhalenvertellers of beeldend kunstenaars. Het is vooralsnog een vijfjarig experiment. We zitten in het derde jaar. Het loopt als een tierelier. Wat denk je van een werkportefeuille van 27 miljoen euro? Ik ben iets langer gebleven in verband met de overdracht. Nu ik zeker weet dat BirdEyes in veilig vaarwater is, ga ik met emeritaat.'

www.birdeyes.org

FENNEKE COLSTEE-WIERINGA (66)

STUDIE biologie 1977-1984 **IS** hoofdredacteur *Broerstraat 5* sinds 2004, daarvoor wetenschapsjournalist, tekstschrijver en voorlichter, voornamelijk bij de RUG **HUISHOUDEN** getrouwd met Frank, RUG-alumnus sociologie (1986); dochter (36), zoon (34), 4 kleinkinderen **HUIS** woonboerderijtje uit 1910 op halve hectare grond in Toornwerd **INKOMEN** 2439 euro netto per maand voor ca. 16,8 uur (vitaliteitspactregeling sinds september 2024)



FOTO MEREL WEIJER

'Een van de redenen dat ik voor biologie koos was omdat ik mijn bètakant wilde blijven ontwikkelen. De alfakant gaat vanzelf. Die kun je thuis ook bijhouden door te lezen, je in kunst te verdiepen, enzovoort. Maar je gaat meestal niet voor je lol wiskunde of scheikunde doen thuis. De keus voor biologie werd echter meer nog ingegeven doordat ik de natuur wilde redden. De milieuverontreiniging zoals dat toen nog heette, baarde me zorgen, de zure regen. Er verdween zoveel natuur! In de buurt van Enschede, waar ik vandaan kom, plukte ik als kind zakken vol cantharellen. Sindsdien heb ik in Nederland geen cantharellen meer gezien.
Ik ben geen activist en bovendien vind ik het bewaren van natuur een achterhoedegevecht. Ik ben meer van de oplossingen. De alternatieve landbouw leek mij in dat opzicht interessant. Tot ik tegen het eind van de studie het schrijven over wetenschap ontdekte. Ik volgde een cursus en ging mijn eerste persberichten schrijven. Van de opdrachten die ik kreeg kon ik niet leven. Ik ben ook helemaal niet zakelijk. Carrière maken was in mijn tijd, en in mijn ogen, een vies woord. Het ging erom dat je dingen deed die je leuk vond, geld was niet belangrijk.
Ik scharrelde mijn kostje bij elkaar en lette erop dat wat ik deed zinvol was. Tien jaar werkte ik bij pizzeria Contini in de Peperstraat. Nog steeds heb ik heimwee naar het serveerstersvak. Ik rolde in een halve baan bij het Voorlichtingscentrum van de RUG. En later coördineerde ik *Adams Appel*, het regionale tv-programma van de universiteit.
In 2004 mocht ik *Broerstraat 5* gaan doen, ik had er als freelancer al voor geschreven. 88 Broerstraten heb ik als hoofdredacteur gemaakt, van allemaal heb ik genoten. Al die verhalen van mensen die iets bijzonders te vertellen hebben. Mijn grote verdriet bij mijn afscheid is dat de helft van de nummers nu digitaal is. Die worden met net zoveel liefde en aandacht gemaakt als de papieren edities, alleen kom ik zelden iemand tegen die ze gelezen heeft. Ook jongeren zeggen tegen mij: "Ik heb hem liever op papier, dan lees ik hem van kaft tot kaft".'